

ไม่มีอะไรได้...ไม่มีอะไรเสีย(หลวงปู่ชา)

ไม่มีอะไรได้...ไม่มีอะไรเสีย

ต่อไปพากันตั้งใจฟังธรรม การฟังธรรม ฟังให้เกิดประโยชน์ ฟังเพื่อให้เข้าอกเข้าใจให้
มันเป็นประโยชน์ สรรวมอายตนะทั้งหลาย ให้เหลือไว้แต่จิต พระพุทธเจ้าท่านสอนให้
ฟังธรรม

การปฏิบัติธรรม ให้สรวม ตา หู จมูก ลิ้น กายอายตนะของเรามีหก ปิดไว้ห้า เหมือน
บุรุษจะจับเหยี่ยว มันอยู่ใน โพรงจอมปลวก จอมปลวกมีรูอยู่หก รูปิดไว้ห้า รู เหลือไว้รู
เดียว คอยดักจับเหยี่ยวมันจะออกมา ปิดตา หู จมูก ลิ้น กาย เหลือไว้แต่ใจ ทำใจให้เป็นหนึ่ง
ไว้คอยจับอารมณ์อาการกิเลสทั้งหลายมันจะเข้าไปจิตใจมนุษย์เราทั้งหลาย มันไม่แปลก
อะไรกับเทพถ้าเราเปิดเครื่องบันทึกเสียงอะไรต่างๆ มันจะเข้าไปวุ่นวายในเทพนั้น เปิดฟัง
ก็ไมรู้เรื่อง ใจเรานี้ก็เหมือนกัน ถ้าต่างคนต่างพูดเสียงอึงคะนึง เลยไม่รู้เรื่อง ว่าท่านเทศน์
อะไร ถ้าเราเงียบๆ ทำจิตให้เป็นหนึ่ง นั่งหลับตาดีๆ สรวมไว้ มันก็จะเหมือนกันกับเรา
อัดเทพในที่เงียบๆ มันจะไม่มีเสียงอะไรเข้าไปปะปนในเทพนั้น จะมีความรู้สึกสงบ
ระงับ ธรรมก็จะเข้าถึงจิตใจของเรา เหมือนเทพอัดไว้ในที่ไม่มีเสียงรบกวนเวลาเรา
ต้องการจะเปิดฟัง ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะชัดเจนน่าฟังจิตมนุษย์เรานี้ก็เหมือนกันฉันใด เมื่อ
เราฟังถึงยังไม่รู้เรื่องก็ฟังให้จิตเป็นหนึ่ง มันจะป้อนเนื้อธรรมเข้าไปอัดเข้าไว้ บางคนก็
ไม่รู้จักไม่เข้าใจ ได้แต่ความสงบค่อยฟังไป ค่อยบำเพ็ญไป ค่อยปฏิบัติไป ค่อยศึกษาไป
เรื่อยๆ ต่อไปอนาคตข้างหน้า มันจะปรากฏเหตุการณ์ขึ้นมาในมโนภาพเหมือนกันกับ
ม้วนเทพ การพิจารณาธรรมจะเกิดขึ้นมาเพราะความสงบเป็นเหตุเป็นนิสัย เป็นปัจจัย
ปฏิบัติไปมันจะฟื้น ขึ้นมา

พระบรมศาสดาตรัสว่า นิสัยปัจจัย คำที่ว่านิสัยปัจจัยนั้นไม่รู้มันอยู่ที่ไหน? ไม่เห็น แต่
มันก็มีอยู่ บางคนสอนได้ง่ายๆ บางคนฟังยาก สอนยาก มันก็ใจเหมือนกันทำไมมันไม่
เหมือนกัน นิสัยปัจจัยมันไม่เหมือนกัน เหมือนกันกับเรื่องอัดเทพ ถ้าอัดในที่สงบมันก็
อย่างหนึ่ง อัดในที่วุ่นวายมันก็อย่างหนึ่ง อัดเหมือนกันแต่ก็ไม่เหมือนกัน คนเราก็
เช่นเดียวกัน ฟังเทศน์ก็เช่นเดียวกัน แต่มีความเห็นต่างกันมีความเข้าใจต่างกัน ฉะนั้นภา
วฟังธรรมในครั้งพุทธกาล กับในสมัยนี้ก็ไม่แปลกกัน พระพุทธเจ้าของเราทั้งหลายท่าน
ให้เคารพในการฟังธรรม ทำไมท่านจึงให้เคารพในการฟัง เพราะสมัยปัจจุบันนี้ พุทธ
บริษัทเรายังอยู่ชั่วอรรถ ชั่วธรรม ก็ยังมีอยู่ ธรรมที่ให้สำเร็จมรรคผลนิพพาน ก็ยังอยู่

ไม่ได้หายไปไหน ถ้าพวกเราตั้งใจฟังให้ดีแล้วนำมาพิจารณา ก็เกิดมรรคเกิดผลได้ใน ปัจจุบันนี้เองไม่ ต้องสงสัยแต่ว่าโดยมากพวกเราทั้งหลายพากันเข้าใจผิดอยู่อย่างหนึ่งว่า การประพฤติธรรม การปฏิบัติธรรม การทำกรรมฐาน การทำภาวนาให้บรรลุธรรมเข้าใจว่าเป็นเรื่องของพระพุทธเจ้า เป็นเรื่องของพระสาวกก่อนโน้น พากันเข้าใจไปอย่างนั้น ดังนั้น การฟังเทศน์ฟังธรรมในสมัยนี้จึงไม่เป็นกิจลักษณะ ฟังเพื่อตลกคะนองเล่นต่าง ๆ นานา เลยไม่เข้าใจ จะเอาคุณงามความดีเอามรรคเอาผลอันเกิดขึ้นจากการฟังไม่ได้ เหมือนกับการฟังเทศน์บุญมหาชาตินั่นแหละ ใครว่าได้อะไรบ้าง? ไม่เห็นได้อะไร ฟังไปๆ อย่างนั้นเอง พระก็เทศน์เรื่องนรก พรณนาไป... “นกกก นกแกง ชุมแขง คอก่าน ห่านฟ้าและสังกา” ว่าไปอย่างนั้นไม่รู้เรื่องไปพูดเรื่องนรก เรื่องต้นไม้ เรื่องภูเขาเลากาไป โน้น สุกท้ายก็ไม่ได้อะไรเปลืองข้าวต้มขนมเปล่าๆ ไม่ได้การไม่ได้งานมาถึงบ้านแล้วจะ ปฏิบัติอย่างไรบ้าง วันนี้ฟังเทศน์แล้วได้อะไรบ้าง เข้าใจอะไรบ้าง? เสียบ (มิดสี่หลิ) ยิ่งฟัง ยิ่งไม่รู้เรื่อง มีแต่ความประมาท ฝนโบกขรพรรษ ก็หว่านข้าวตอกข้าวสาร หว่านกันไป กันมากลายเป็นกะลาเป็นก้อนอิฐขว้างไปขึ้นศาลา เลยเป็นเรื่องทำเล่น เอาคำพระพุทธเจ้า ไปทำเล่นเอาเรื่องท่านไปพูดเล่น...บาป...สร้างบาปกันขึ้นตรงที่ทำบุญนั่นแหละ ทำไม? เพราะไม่รู้เรื่องในการฟังธรรม ว่าการฟังธรรมคืออะไร? การฟังธรรมก็คือเรื่องท่านสอน เราโดยตรงนี้แหละ ท่านสอนเราให้รู้จักบาป ให้รู้จักบุญ ให้รู้จักคุณให้รู้จักโทษ รู้จักผิด รู้จักถูก เราพากันฟังแต่ก็ไม่รู้เรื่อง เมื่อไม่รู้เรื่องไม่เข้าใจฟังแล้วกลับไปถึงบ้าน ก็ทำอย่างเก่า การประพฤติทางกาย ทางวาจา ทางใจ ในครอบครัว ในบ้านในเมือง ก็อย่างเก่า เคยแข่ง เคยด่า ก็แข่งก็ด่าอย่างเก่าเคยโลกก็โลกอย่างเก่า เคยโมโหก็โมโหอยู่อย่างเก่า เคยเป็นอีกเป็นผี เคยเป็นเปรตก็เป็นเปรต อยู่อย่างเก่า ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ไม่รู้จักบาป บาปเป็นอย่างไร..ไม่รู้บาปทางกาย ทางวาจาก็ไม่เท่าไรหรือ หอก ใจของเรานั้นซิ วันหนึ่ง บาปหลายครั้งนะ คราวใดใจมัน โกรธไม่พอใจ นั่นแหละบาปเกิดขึ้นแล้วที่ใจของเจ้าของ มาวัดทำไม? มาวัดก็มาทำบุญนั่นแหละ มาเห็นพระเจ้าพระสงฆ์ ได้ฟังเทศน์ฟังธรรมใจ มันก็สบาย ไม่ขุ่นไม่มัวเรียกว่ามาสร้างบุญใจสบายไม่ขุ่นมัวได้ทั้งบุญและกุศล ถ้าทางใจ มันเป็นบุญแล้ว ทางวาจาก็ไม่ต้องไปพูดมันมากหรือไม่ต้องไปควบคุมมัน ท่านจึงว่ามา วัดเพื่อสร้างบุญสร้างกุศล บางคนอาจจะคิดว่าเอาของมาถวายพระนั่นแหละจึงเป็นบุญ ไม่ใช่อย่างนั้น ตาเราได้มาเห็นสิ่งที่ไม่เคยเห็นเห็นครูบาอาจารย์ เห็นพระเจ้าพระสงฆ์ หู ก็ได้ฟังเทศน์ฟังธรรมใจก็สบาย ถ้าอยู่บ้านเดียวลูกตักกันแล้ว หมากขโมยกินของในครัว

แล้วควายกินต้นกล้วยแล้ว เดี่ยวก็หมูร้องเดี๋ยวก็เป็ดร้อง เราเลยตกนรกขุมเล็กขุมใหญ่อยู่ตลอดเวลาท่านจึงว่าอยู่ที่บ้านบาปมันเยอะ ใจของเรามันเป็นบาป มันขุนมัว นรกขุมเล็ก ๆ เรียกได้ว่าตกเป็นนิจกาล แต่ไม่รู้ว่าเป็นตัวเองตกนรก ถ้าใจเศร้าหมองเมื่อไรเวลาใดนั้นแหละท่านเรียกว่าบาป ใจไม่ผ่องใส

ถ้าเรามาวัดได้ฟังเทศน์ฟังธรรมรู้เรื่องนั้นเรื่องนี้ท่านประกาศธรรม ประกาศศีลธรรมไว้ ก็ล้วนแต่เรื่องดี ๆ ทั้งนั้นละท่านไม่ให้เบียดเบียนกันไม่ให้อิจฉาพยาบาทกัน ให้สามัคคีกันไม่ให้หันอกใจกันท่านสอนเราแต่เรื่องดี ๆ แต่เราฟังไม่ชัดฟังไม่เข้าใจเลย ถ้าฟังเป็นมีแต่เรื่องดี ๆ มีแต่เรื่องถูก ๆ ทั้งนั้น ผู้รู้จักธรรมรู้จักอด รู้จักกลั่น รู้จักข้อประพฤติกปฏิบัติแม้ว่าจะทำอะไรทำนาทำสวน ไร่นาสวนของคนนั้นก็เจริญแม้จะปฏิบัติในครอบครัวหรือในบ้าน บ้านคนนั้นก็สะอาดสะอาด อยู่กันด้วยความสงบสุข เป็นมงคล รู้จักผิด รู้จักถูก มันจะทะเลาะกันจะเถียงกันขึ้นมาที่รู้จักไม่ทำอย่างนั้น ไม่คิดอย่างนั้น มันก็เป็นการตัดบาปตัดกรรมเท่านั้นแหละพวกเราทั้งหลาย

ถ้าหากว่าพวกเราทั้งหลายไม่พากันฝึกไม่พากันหัดพวกเราจะไม่แปลกอะไรกับพวกสัตว์ทั้งหลาย มนุษย์เราทั้งหลายจะต่างจากสัตว์ก็ตรงที่รู้จักอาย ถ้าไม่มีความอายความกลัวต่อความชั่วแล้วก็ไม่ต่างอะไรกับสัตว์ ถ้าพูดถึงความคิดอยากเป็น โน่นเป็นนี่ อยากได้โน่นได้นี้ มันก็เหมือนกันนั่นแหละกับสัตว์ทั้งหลายไม่ได้แปลกกัน ถ้ารู้จักอดไว้กลั่นไว้ ยับยั้งไว้ มีความละอาย มันอยากได้อยู่แต่ก็อายไม่เอา หาอะไรแลกเอาเปลี่ยนเอา มนุษย์เราถ้าไม่มีสิ่งนี้ก็ไม่มีผิดอะไรกับไก่ พอเห็นข้าวสารก็กินเลย ไม่รู้ข้าวสารใครมันไม่รู้จัก ควายก็เหมือนกัน เข้านาเข้าสวนใครก็กินเลยไม่รู้จัก มันจึงมีความรู้สึกต่างกันกับมนุษย์ อย่างนี้

พูดถึงคนไม่รู้เรื่อง ก็ไม่รู้เรื่องจริงๆ อยากให้เป็นอย่างโน้น อยากให้เป็นอย่างนี้ จะไม่ให้บาปได้อย่างไร ก็ไม่รู้เรื่องนี้ ของมันเป็นอย่างนั้น มันก็เป็นอย่างนั้นแหละจะร้องไห้กับสิ่งเหล่านั้นมันก็ใช้ไม่ได้ ของมันเป็นอยู่อย่างนั้นแต่ไหนแต่ไรมา เราก็ไม่รู้จักนี้ของฉันทันของคุณ นี้ของเรานั้นของเขา นี่ก็เป็นอย่างนี้จริงๆ ถึงเวลามันจากไปเลย ไม่มีที่พึ่ง ไม่มีพระพุทธรูปเป็นที่พึ่ง ไม่มีพระธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ก็ร้องไห้โศกเท่านั้นแหละ บางคนข้าวก็ไม่กิน มันทุกข์ มันจะตายไปด้วยกันก็ยังไม่รู้จัก นี่แหละคือคนโง่... รู้จักไหม

สมัยก่อนธรรมชาติยังไม่เปิดหูเปิดตาของสัตว์ทั้งหลายทุกวันนี้ชาวบ้านก่อนบ้านน้ำคำเหล่านี้สบาย คนตายก็ตายไปช่วยกันทำเมรุ หัวเราะกันได้ อยู่ง่ายอยู่สบายไม่มีอะไรคนเราก็มาอย่างนี้ ก็ไปอย่างนี้แหละ ถ้าไม่ไปอย่างนั้นจะได้มาอย่างนี้หรือ มาอย่างนี้ก็ไปอย่างนั้น ก็เพราะหนทางมันเป็นอยู่อย่างนี้ จะไปห้ามโลกไม่ให้เป็นอย่างนั้น จะไปห้ามอย่างไร พวกเราไม่ได้คิดกันอย่างนี้ นั่นแหละการฟังธรรมให้รู้เรื่อง สิ่งเหล่านี้ ให้รู้เรื่องความเป็นจริงอย่างนี้ ใครรู้เรื่องอย่างนี้ ผู้นั้นก็เข้าใจธรรม ใครเข้าใจธรรมก็เข้าใจเรื่องนี้มาฟังเทศน์ ฟังธรรมกันทุกวันพระก็เพื่อให้รู้จักสิ่งเหล่านี้ถ้าเข้าใจดีแล้ว ทุกข์ไม่มีทุกข์ไม่เกิด ถ้าเราพลัดจากกันก็ให้นึกเสียว่ามันเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ท่านที่ละไปท่านได้สร้างคุณงามความดีไว้ ท่านสบายแล้ว ยังเหลือแต่พวกเรานี้แหละยังสรวนอยู่กับเปิดกับไต่กับหมูกับหมากับวัวกับควายอยู่เดี๋ยวนี้ ท่านที่เสร็จแล้วท่านสบายแล้วยังเหลือแต่พวกเรานี้แหละ จะให้สร้างคุณงามความดี ก็บอกว่ายุ่งกับสิ่งนั้นสิ่งนี้

พระพุทธเจ้าก็ดี พระสาวกทั้งหลายก็ดี ท่านตรัสรู้ธรรมก็คือมารู้เรื่องสิ่งเหล่านี้ตามความเป็นจริงมารู้เรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มารู้เรื่องวิมุติสมมุติ เหล่านี้มารู้เรื่องสมมุติสังขารเหล่านี้ มารู้จักสัตว์ บุคคลตัวตนเราเขา สังขาร คือสภนาร่างกายของเรานี้ไม่ใช่ของเราตามธรรมชาติ เพราะเราบอกมันไม่ได้ ใช้มันไม่ฟัง เป็นไปตามธรรมชาติของมันถึงเราจะร้องให้กับมันมันก็เป็นอย่างนั้นถึงเราจะหัวเราะกับมัน มันก็เป็นอยู่อย่างนั้นของมันเป็นอยู่ อย่าง นั้น

ดังนั้นพวกเขาจึงมาเรียนให้มันรู้จัก พูดถึงเรื่องนี้ต่างกันมากกับญาติโยม จะให้มาวัดบอกว่าโลกหลายโทษหลาย หลงหลาย บาปหลาย มายังไม่ได้หรือไม่ได้ใจว่ามาวัดเพื่ออะไร มาเพื่อศึกษาให้มันรู้ความจริงตามธรรม ถ้ารู้แล้วมันจะหมดทุกข์ รู้แล้วมันจะหมดอยากรู้แล้วมันจะหายลำบาก จะไม่มีไม่โศกปริเทวนารำพัน มันจะรู้เสมอภาคว่า สภาพทั้งหลายของสังขารที่มันเป็นอยู่นี้ตามความเป็นจริง ถ้ารู้ตามความเป็นจริงแล้ว พวกเราจะไม่พากันเป็นทุกข์ จะพากันสบาย ของมันได้มาก็ได้มาอย่างนี้ ได้มาอย่างนี้มันก็ไปอย่างนั้น ใจเราจะไม่ยึด ไม่มัน มีลูกก็ให้รู้ว่าสมมุติะนี่นะ มีบ้านมีเรือนก็รู้ว่ามันเป็นเพียงสมมุติ เลยไม่มีของเราจริงๆ มันก็จะ ได้คิด

ถ้าคนไม่รู้จักก็มีแต่ของกูๆ ลูกกู เมียกู หลานกู...กูๆ อยู่อย่างนั้นเหมือนกันกับนกเขา อยู่บนต้นมะขามร้อง กูๆ กูๆ มีแต่ของกูของกู หรือเหมือนบ้างตาโตกินมะขามจะว่าของกูอยู่นั้นหรือ... พากันดูหน้อยดูข้างหน้าข้างหลังหน้อย ดูข้างล่างดูข้างบนหน้อย โยมไม่

เคยเห็นหมอลำเขารำหรือ โยมพ่อออกแม่ออกหมอลำเขาว่าอย่างไร? เขาว่า“เอา...จ๊กเข้า
ไปเข้าไปข้างในข้างนอก”ได้ยินไหมล่ะไม่รู้อะไร? ไม่รู้ข้างในไม่รู้ข้างนอก รู้ไหมล่ะ
ข้างในก็เหมือนข้างนอกข้างนอกก็เหมือนข้างใน เขาก็เหมือนเรา เราดูเหมือนเขามัน
ไม่ได้แปลกอะไรกัน ลูกท่านหลานท่านก็เหมือนกับลูกเราหลานเรา พ่อท่านแม่ท่านก็
เหมือนพ่อเราแม่เรา ของเราก็เหมือนของท่าน นี่แหละท่านจึงว่า ให้รู้เข้าไปข้างในข้าง
นอกยังจะพูดเล่นอยู่นั้นหรือ อย่างของเราของเขา ต้องมีเมตตา กรุณา ดูให้มันทั่วให้มัน
ถึง ถ้าเรามีธรรม รู้จักธรรมแล้วเราจะสบายกันมาก จะพากันถอนความโลภออก ถอน
ความโกรธออก ถอนความหลงออก หลงว่าของคนโน้นหลงว่าของคนนี้ หลงว่าของกู
หลงว่าของมึง หลงยึดหลงหมาย หลงทุกข์หลงยาก หลงลำบาก แต่ที่สุดก็ไม่มีอะไร ให้
พากันเข้าใจเอาไว้ให้พากันรู้เรื่องเอาไว้ ถ้ารู้เรื่องสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ข้างนอกก็ดีข้างในก็ดี
ข้างนอกคือต้นไม้อูเขาเครือเขาเถาวัลย์ก็ดีทุกสิ่งทุกอย่างก็ล้วนเป็นของไม่แน่นอน เกิด
มาแล้วก็ละลายไปเป็นธรรมดา เห็นไหมล่ะ? ต้นไม้บ้าง ดินบ้าง มันทึ่สูงที่ต่ำ ต้นไม้ก็มี
ต้นคุดต้นงอ เป็นธรรมชาติของมันอย่างนั้น เป็นธรรมชาติของสังขารข้างในเราก็
เหมือนกัน ตาบ้าง หูบ้าง จมูกบ้าง ลิ้นบ้าง กายบ้าง ก็ไม่เหมือนกัน เป็นของไม่แน่นอน
เป็นไปตามสภาพของมัน หูมันอยากหนวกวันไหนมันก็หนวก ตามันอยากบอดวันไหน
มันก็บอด กายมันอยากเจ็บตรงไหนมันก็เจ็บ อยากพิการตรงไหนมันก็พิการมันก็เป็น
ของมันอยู่อย่างนั้น จะไปร้องขอยอมมือกับมันก็ไม่ได้ถึงคราวมันจะเป็นมันก็เป็น อันนั้น
มันเป็นของเขาแท้ๆ เป็นสังขารแท้ๆ ไม่ใช่เป็นของเราตามเป็นจริง เป็นของเราโดยฐาน
สมมุติ ดังนั้น พระพุทธเจ้าที่ดี สาวกทั้งหลายที่ดีท่านพ้นจากทุกข์ จากความยากลำบาก ก็
เพราะท่านมารู้ตามความเป็นจริง รู้อะไร? ก็คือรู้เจ้าของรู้ว่ามันไม่แน่ “อัมมัตตา ชัมมา
พะหิทธา ชัมมา” อัมมัตตา ชัมมา ก็คือภายใน พะหิทธา ชัมมา ก็คือภายนอก “จ๊กเข้าไป
ข้างในข้างนอก” ภาษาพระพุทธเจ้าว่า อัมมัตตา ชัมมา พะหิทธา ชัมมา ธรรมภายในก็ดี
ภายนอกก็ดี ล้วนเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นของไม่แน่นอน มีความเกิดเป็นเบื้องต้น
มีความแก่เป็นท่ามกลาง มีความตายเป็นที่สุดเหมือนกันหมดจะเป็นข้างในก็ดี ข้างนอกก็
ดี หนุ่มก็ดี แก่ก็ดี ทุกข์ก็ตามรวยก็ตามจะเป็นเจ้าพระยาไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ก็ตาม ก็
เป็นอยู่อย่างนี้ เวลาจะไป (ตาย) ใครมีมากก็ทิ้งไว้มาก ใครมีน้อยก็ทิ้งไว้น้อยตายก็เห็น
หมดทุกคนนั่นแหละไม่ว่าใครนี่ท่านเรียกว่า ข้างในก็เหมือนข้างนอก ข้างนอกก็เหมือน
ข้างใน...เหมือนกัน...

เราทั้งหลายต้องมาเรียนธรรมไว้ในปัจจุบันให้มันรู้จักถ้ารู้จักแล้วมันสบาย..สบาย
อย่างไร?เหมือนเราเห็นรังต่อเราก็ไม่เข้าไปใกล้ ตรงนั้นมีเสือ ตรงนั้นมีงู เรารู้จักอย่างนี้
เราก็หนีไม่เข้าไปใกล้ ถ้าคนไม่รู้จักก็เดินสวๆ ตกลงไปหลุมต่อมันก็ต่อยหัวเอาเท่านั้น
แหละ คนไม่รู้จักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็เสกคาถาว่าของงูๆ อยู่อย่างนั้น ถ้าคราวมิใช่
ของงู ก็ร้องให้โก๊กๆ เท่านั้นแหละ นั่นเป็นเครื่องหมายของคนบาป ถ้ามาฟังธรรมแล้ว
มันก็จะหายบาปแล้วก็ดีด้วย เป็นผู้มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อยู่ใกล้กัน ไม่ทะเลาะ
กัน ไม่ทู่เมียงกัน สงเคราะห์กัน สบายนั้นท่านเรียกว่าคนมีบุญ คนมีบุญอยู่ที่ไหนก็เป็น
บุญกุศลอยู่ที่ไหนก็เย็น ก็เป็นสุคติ อยู่ก็เป็นสุข ไปก็เป็นสุข มีแต่เรื่องเป็นสุขมีแต่เรื่อง
สบาย

ถ้าเราฟังธรรมพิจารณาถูกต้องแล้วรู้สิ่งทั้งหลายเหล่านี้แล้ว ตรีสรุธรรม พระพุทธเจ้า
ท่านว่าตรีสรุธรรม ตรีสรุซึ่งอริยสัจจ์ นี้เรียกว่า เรารู้ความจริง รู้ตามความเป็นจริง ว่าโลก
มันเป็นอยู่อย่างนี้ หลายชาติ หลายตระกูลมาแล้ว ปู่ ย่า ตา ยาย ของเราท่านก็เป็นมา
เหมือนเรานี้แหละ ผลที่สุดท่านก็ไป ไปในรูปนี้แหละ เราเกิดมาก็จะไปในรูปเดียวกันนี้
แหละ ไม่มีใครอยู่ ฉะนั้นควรศึกษาธรรมศึกษาให้มันพ้นทุกข์

ทุกวันนี้เราทั้งหลายถ้ามาวิจัยตามเหตุการณ์แล้วถึงเรากินก็กินเพื่อความพ้นทุกข์ ถึง
เราเดินก็เดินเพื่อความพ้นทุกข์ ถึงแม้จะนอนก็นอนเพื่อความพ้นทุกข์ จะไปในที่ไหนๆ
ก็ไปเพื่อความพ้นทุกข์ ถ้าดูให้ดีแล้วถึงแม้กินข้าวก็กินเพื่อจะไม่กินอีกถึงแม้เดินก็เดิน
เพื่อจะไม่เดินอีกนั่นแหละคืออยากให้มันเสร็จ แต่มันก็ไม่เสร็จ เดินแล้วก็เดินอีก นั่งแล้ว
ก็นั่งอีก นอนแล้วก็นอนอีก กินแล้วก็กินอีก พุดแล้วก็พูดอีก อยู่อย่างนี้ ความเป็นจริงก็ไป
ตรงที่มันหมดนั่นแหละ มุ่งไปที่มันจริง ดังนั้นท่านจึงให้พิจารณาซึ่งอนัตตา... เอามันจน
หมดเนื้อหมดตัวโน้นแหละ ถ้ามันมีของกูของมึงไม่หมดละ เอาให้หมดเนื้อหมดตัว หมด
อัตตา ไม่มีใคร ดินน้ำ ไฟ ลม ถ้ามันแตกก็พวกดิน พวกน้ำ พวกไฟ พวกลมมันแตกไป
ตัวสัตว์ตัวบุคคลนั้นไม่มี ถ้าไม่มีก็ไม่มีอะไรเสีย ถ้าไม่มีก็ ไม่มีอะไรได้ เลยเป็นคนผู้
ไม่ได้ไม่เสีย เป็นคนที่ไม่รวย เป็นคนที่ไม่จน เป็นคนผู้ไม่สุข เป็นคนผู้ไม่ทุกข์อย่างนี้ อยู่
ตรงที่มันหมดเหตุหมดผลท่านจึงให้พิจารณา พวกเราทั้งหลายก็จะมุ่งไปตรงนั้นแหละ

แต่ว่าความรู้สึกของปุถุชนเราทั้งหลาย เหมือนกันกับเด็กน้อย มันชอบเล่นอะไรมัน
เปรอะเปื้อน ที่ไหนสกปรกชอบเล่น ตอนเย็นแม่จับไปอาบน้ำ... มันกลัวน้ำ.. วังหนีแม่
ตามไปจับมามันร้องไห้ มันกลัวจะสะอาดให้หน้ามันมอมอยู่อย่างนั้น ให้ชี้มูกมันย่อยอยู่

อย่างนั้น ให้มันเหม็นอยู่อย่างนั้น เด็กมันเป็นอย่างนั้นมันกลัวความสะอาด..(ซันแหลว)

พวกเราก็เหมือนกันนั่นแหละ พระพุทธเจ้าสอนให้พิจารณาสิ่งเหล่านั้นให้ดีไม่อยากพิจารณา... หัดพิจารณากันหน่อย ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย นั่นมรณะสติ คือความตาย ยิ่งคนมีสุขมากๆ ยิ่งไม่รู้จัก พอมีใครพูดถึงความตาย อย่าพูด อย่าพูด..ฉันไม่อยากได้ยินฉันไม่อยากทำอะไรแล้วถ้าพูดถึงความตาย เหมือนกับว่าเขาจะหนีไปพ้น.... งานของเรายังไม่เสร็จ น่าจะมาทำให้มันแล้วให้มันเสร็จอันนี้งานยังไม่เสร็จ กลัวแต่งงาน มันจะเสร็จทุกซ์คงใจตัวเองอยู่ ควรมาศึกษาให้มันรู้จัก ไม่อยากศึกษาเหมือนเราเป็นไข้หนัก แพทย์จะช่วยรักษาไม่ยอมให้รักษา อยากให้มันหายเหมือนกัน แต่ไม่ยอมรับรักษา ไม่อยากกินยามันเป็นเรื่องอย่างนี้ ความจริงเป็นเรื่องทุกซ์ใหญ่ที่เราจะต้องศึกษาเพราะเราจะต้องพบ ทุกคนเกิดมานี่จะต้องพบทุกคน จะไปในรูปนี้เหมือนกันทุกคน ถ้าใครไม่รู้ สิ่งเหล่านี้ในปัจจุบัน เป็นคนที่ขาดทุนเหลือเกิน ไม่รู้เรื่อง

พระศาสดาท่านตรัสว่า จำเป็นจะต้องศึกษา ศึกษา **ธรรมให้รู้จัก ถ้าศึกษาให้รู้จัก** เหมือนอย่าง สกนธ์ร่างกายสังขารของเรานี้ว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สมมุติบัญญัติ สมมุติวิมุติ ศึกษาให้รู้จักบางคนไม่รู้จักนะ ถ้าว่าของเราที่ของเราจริงๆอะไรๆ ก็ของเราจริงๆ **ความจริงไม่มีอะไรหรอก มันเป็นสมบัติของโลก เราอยู่นี่ก็อยู่ชั่วคราว เมื่อเราไปก็เป็นสมบัติของโลกใครมีอะไรได้อะไรก็เอาไปไม่ได้อยู่กับโลกนี้แหละไม่ได้ไปไหน** พิจารณา ดูให้ดีซิ ใครหาบอะไรไปก็ได้ ใครหาบอะไรไปก็ได้ ถ้าได้ ถ้าดี ถ้ามี ถ้าได้ ก็สร้างขึ้นในปัจจุบันนี้ มีทรัพย์สินเงินทอง ก็ซื้อความชั่วออกจากเราเสีย ซื้อบาป ซื้อกรรมออกจากเรา ด้วยการสร้างน้ำทำบุญให้เจ้าของ พยายามเอาตัวเข้ามาฟังมาฝึกหัดจิตใจ ให้มันอยู่ให้มันนิ่งให้ได้ จะรอให้มันเสร็จเสียก่อนมันไม่เสร็จหรอก มันไม่พอหรอกอยากมันหยุดอยากไม่เป็น แต่อิมมันอิมเป็นเหมือนกัน อิม...นั่นเป็นเรื่องของท้อง แต่คำว่าอยาก....มันไม่มีท้องใส่ ไม่มีที่ใส่ไปตั้งที่ไหนก็อยาก มีมันก็อยาก ไม่มีมันก็อยาก รวยมันก็อยาก **อยากนี้ไม่มีที่พอ** ท้องเรามันอิมเป็นอย่างกินข้าวเมื่อเช้านี้....อิม แต่อยากมันยังมีอยู่นะ อิมมันอิมเหมือนกันกับสุนัข เอาข้าวให้มันกินปิ่นหนึ่งก็หมด สองชิ้นก็หมด สามปิ่นสี่ปิ่น หลายปิ่นเขามันก็อิม ท้องมันตึง ที่เหลือกินไม่ได้..ก็ดม... ยิกแยกๆ....อยากไม่หยุด แต่ท้องมันเต็มแล้วไม่รู้จะทำอย่างไร นอนเฝ้าอยู่นั่นแหละไม่หนี ทำตาปริบๆอยู่นั่นแหละ สุนัขตัวอื่นจะมากินก็ขู่ โส่ง ไม่ให้เพื่อนกินหวงไว้ ไก่จะมากิน ก็.... โส่ง จะกัดไก่ ท้องจะแตกตายอยู่แล้ว อิมแล้วแต่อยากมันก็ยังอยาก หวงอยู่อย่างนั้น นี่แหละท่านว่า อิมอันหนึ่งมัน

เรื่องของท้อง อยากมันเป็นของไม่มีท้อง เอาจักรวาลมาใส่มันไม่พอ คำที่ว่าอยากนี้เดี๋ยว
บัดนั้นก่อน เดี่ยวบัดนี้ นี่ละตัวสำคัญ จะผลัดไปถึงไหนหือ.... ประเดี๋ยวบัดนั้นประเดี๋ยว
บัดนี้ถึงเวลามันแต่มันแก่มันเจ็บมันใช้ที่นี่ไม่เอาแล้วไม่อยากจะได้อะไรแล้วน้ำก็บ่แซบ
ข้าวก็บ่แซบ ไม่เอาอะไรสักอย่าง เอาแต่ทุกข์ เอามือปิดหูยังกะลิงจูงแล้วที่นี้ กินอะไรก็
ไม่อร่อย ไม่เอา อะไรก็ไม่เอาเอาไปให้บ่อยๆ เดี่ยวก็อารมณ์เสียเท่านั้นแหละ มันกลับกัน
อย่างนี้ละ เรื่องของมัน

ฉะนั้นให้เราพิจารณา เรื่องของคนรู้ กับเรื่องของคนไม่รู้ มันต่างกันมาก ถึงแม้ทุกข์มี
มันก็ไม่ทุกข์ เมื่อมาถูกท่านผู้รู้ทั้งหลายแล้วมันจะละลายหายไปหมด เรื่องสิ่งทั้งหลายจะ
จากเราไป เรื่องเราจะจากเพื่อนฝูงไป เหล่านี้... ไม่มีปัญหา เพราะพิจารณาแล้ว เมื่อยังมี
ชีวิตอยู่ ลูกจะพรากจากเรา เราจะพรากจากลูก พ่อแม่จะพรากจากเรา เราจะพรากจากพ่อ
แม่ เพื่อนฝูงจะพรากจากเรา เราจะพรากจากเพื่อนฝูง พิจารณาแล้วทุกอย่าง ใครจะไปก็
ไป ใครจะมาจะมา สบาย... ไม่มีทุกข์ทำไม? เพราะไม่ไปมันหมายมั่นนายพรานเขาดักเร็ว
อยู่ตรงนั้น เห็นแล้วมันไม่เอาคอยื่นเข้าไปแล้วก็ไม่หนีบคอเรา ทุกข์ฉันทพิจารณาแล้ว เห็น
ทุกข์ รู้จักเหตุที่ทุกข์จะเกิด ไม่ไปทำเหตุตรงนั้น ทุกข์มันก็ไม่เกิดทุกข์มันก็ไม่มี เราก็ไม่
ทุกข์ ภายนอกก็ตาม ภายในก็ตาม ที่ใกล้ก็ตาม ที่ไกลก็ตาม หยาบก็ตาม ละเอียดก็ตามมัน
เป็นอยู่อย่างนี้ ใจข้าพเจ้าจะไม่หวั่นไหว เพราะเห็นว่ามันเป็นอยู่อย่างนี้ เอามันพอควรพอ
อยู่ก็สบาย มีน้อยก็ใช้น้อยมีมากก็ใช้มาก อยู่อย่างไรก็อยู่ได้ มันสบาย สงบ ระวัง มีมากก็
ไม่เป็นไรให้รู้เรื่องของมัน มีน้อยก็ไม่เป็นไรถ้ารู้เรื่องของมัน นั่นแหละเรื่องคนจะสบาย
คือมีปัญญา เรื่องคนจะไม่สบาย เรื่องคนจะลำบากนั้น โอ๊ย! มันยากทุกอย่าง ถึงทำงานอยู่
มันก็ยาก ให้อยู่เฉยๆ มันก็ยาก ถึงแม้จะให้นอนมันก็ยาก ให้ทำก็ยาก ไม่ให้ทำก็ยาก มัน
ไม่แน่สักอย่างจะว่าอย่างไร แม้จะรวยมันก็ทุกข์ แม้จะจนมันก็ทุกข์อยู่อย่างนั้น เรื่องมัน
ทุกข์

ท่านอุปมาเหมือนกับสิ่งตัวน้อยๆก็เรียกสิ่งน้อย ใหญ่ก็เรียกสิ่งใหญ่ เฒ่าก็เรียกสิ่งเฒ่า ตาย
ก็เรียกสิ่งตาย เหลือแต่กระดูกก็ไม่พิน เรียกว่ากระดูกสิ่ง มันจะไปที่ไหนก็เพราะมันเป็น
อย่างนั้น ถ้าเรารู้อะไรเหล่านั้นมันจะไปไหนจะหอบจะหาบอะไรไปไหน? ให้รีบสร้างคุณ
งามความดีไว้ในใจเจ้าของ “สวรรค์ในอก นรกในใจ” ใจใครไม่ทุกข์ไม่โศกใจคนนั้น

แหละเป็นใจสงบเป็นใจระงับ เพราะพิจารณาเห็นแล้ว อัชฌัตตา ธรรมมา พะหิทธา ธรรมมา
ธรรมทั้งภายในก็ดี ภายนอกก็ดี ทั้งที่ใกล้ก็ดี ทั้งที่ไกลก็ดี หยาบก็ดี ละเอียดก็ดี มันรวม

สิ่งที่เดียว คือ อนิจจังทุกขังอนัตตา เป็นของไม่แน่นอนสังขารทั้งหลายเหมือนกันกับ
อาหาร อาหารที่เราบริโภคทุกวันนี้ อันไหนมันดีมันชั่ว แม้เราจะแบ่งไว้อันนั้นดี อันนี้ไม่
ดี เวลาเรามลงไปในห้องอันไหนดีกว่ากันมีไหม? อันไหนที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ มีไหม? ใครจะ
รวมคะแนนให้ได้ หือ..... เหมือน.....กัน มันเหมือนกันอย่างนั้นสามัญญลักษณะมัน
เหมือนกันอย่างนั้น

ฉะนั้นพวกเราทั้งหลายที่อยู่ด้วยกันนี้เป็นญาติกันนะญาติความเกิด ญาติความแก่ ญาติ
ความเจ็บ ญาติความตายฉะนั้นพวกเราอย่าเอาโรคเอาเปรียบกัน ให้มีธรรมไว้ในใจ มีธรรม
อย่างไร? คนรวยอย่าดูถูกคนจนนี่คือหลักใหญ่ของมันคนจนก็อย่าไปอิจฉาคนรวย เท่านั้น
ก็พอ.... มันพอ เหมือนกันกับผลไม้ ผลที่มันหวานก็ให้มันหวานไป ผลที่มันเปรี้ยวก็ให้
มันเปรี้ยวไปคงไม่มีใครอยากกินหวานอย่างเดียวหรือบางครั้งที่แคะเผาหัวนึกอยากกิน
เปรี้ยวๆ ก็มีเอะแอะไปอย่าเพิ่งไปโทษว่ามันเปรี้ยวเดี่ยวจะเรียกหา มันหรือเปรี้ยวมันก็
ดีหวานมันก็ดี ของมันดีอยู่อย่างนั้น เวลาเราต้องการเราต้องการอย่างเดียวหรือเปล่า
จริงๆ แล้วเราต้องการหลายอย่าง นี่ก็เหมือนกันให้พิจารณาอย่างนั้น แล้วจะเอาตอน
ไหน? พวกเรา เอาตอนนี้แหละ ตอนที่ยังไม่เจ็บไม่ไข้ไม่แหวะแวมหรือจะรอจนมัน
เจ็บไข้ไ้หรือถึงจะเข้ามาวัด รอจนหัวเข่ามันบวม คอเหลือเท่าแขน ไ้หรือถึงจะให้
เขาพาไปหาครูบาอาจารย์ เอามาทำไม? อย่างนั้นเอาไปทิ้งป่าช้าไ้.... อย่างนั้นไม่ต้อง
เอามา....หรือ....คูชิควรฝึกไว้แต่ไกลๆ ให้มันรู้จักจะอยู่ที่ไหนก็ตามพวกเรา ทุกสิ่งเป็น
ของไม่แน่นอน มันจะมีอะไรก็ช่างมัน มันจะเป็นเพชรก็ช่างมัน มันจะเป็นพลอยก็ช่าง
มัน จะเป็นทองคำก็ช่างมัน “ก่อนดิน....ก่อนดินมันเหลือ” มันเขียวมันแดงก่อนขึ้นดิน
ทั้งหมดไม่มีอะไร มันเป็นสมมุติ อันนี้สมมุติว่าเพชร อันนี้เป็นพลอย อันนี้เป็นแก้ว อันนี้
เป็นทอง ก็พูดกันไปอย่างนั้น อันไหนเหลือก็ว่ามันเหลือ อันไหนเขียวก็ว่ามันเขียวที่
อยู่ตามเรื่องของมัน อันนี้มันมีราคามากราคามันก็มาก อันนี้ไม่มีราคา มันก็ไม่มีราคา ก็
เราไปว่ากันเอาเองผลที่สุดก็คือขึ้นดินนั้นแหละ พุดง่ายๆ เหมือนกับขุยจี๊ไ้เดือนนั้นแหละ

เราก็เหมือนกัน จะดีจะเลิจะประเสริฐขนาดไหนมันก็ไม่พ้นไปจากธรรมไม่พ้นไป
จาก อนิจจัง ทุกขัง อนัตตามันไม่พ้นไปหรือ เป็นหนุ่มก็ดีเป็นสาวก็ดีเป็นเด็กก็ดี มาถึง
ตอนนี้เป็นอย่างไ้ แต่ก่อนไม่เป็นอย่างนี้หรือก เด่นสามศอก ออกสามวา ถ้าพูดถึงกำลัง
สนุกสนานมาก คุณตัวเอง เนื้อหนังมังสาทั้งามทุกส่วนเหมือนกับว่าความไม่งามจะไม่มีแต่
พอแก่มาๆ สิ่งเหล่านี้ไม่รู้มันแอบหนีไปตอนไหน ทิ้งไว้ให้เราแต่ของไม่ดี ดีๆ ไม่รู้ไป

ไหนดมด นี้เรียกว่ามันเปลี่ยนไป แปรไป มันไม่เที่ยงแท้ ไม่แน่นอน ผลที่สุดก็เป็นจิตใจเหมือนเดิม ให้เราพิจารณาไว้แต่ไกล รู้หลักความจริงอย่างนี้ก็คือ วัฏธรรม ผู้ที่วัฏธรรม แม้จะมีชีวิตอยู่ที่ไม่แก่งแย่งกัน ไม่อิจฉากัน สบาย... โยมพ่อออก (ผู้ชาย) ก็สบาย โยมแม่ออก (ผู้หญิง) ก็สบาย พุดรู้เรื่องกัน อันไหนดมดทุกขจะเกิดขึ้น ไม่ไปพุดไม่ไปทำมัน มันก็เลิกจากสิ่งทั้งหลาย เหล่านั้น

เรื่องการประพฤติกปฏิบัติในพระศาสนาไม่มีอะไรมากมาย ดังนั้น การมาฟังธรรมให้รู้เรื่อง สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ที่มันยังละไม่ได้ ก็ให้พากันอดกลั้นมันอยากจะฆ่าลูก อยากจะฆ่าหลานอยากจะฆ่าใครคนใดคนหนึ่ง ก็ให้ฆ่าตัวเองก่อนแต่งตัวเองให้ดีเสียก่อนจึงพุดจึงทำ ถึงจะพุดแรงหน่อยก็ได้จะพุดหนักหน่อยก็เป็น แต่ให้รู้จักเสียก่อนให้ดูเราเสียก่อนให้เรารู้เสียก่อน ให้เราเสียก่อน สอนเราเสียก่อน ให้มันเป็น เพื่อว่ามันสะท้อนกลับมาจะไม่มียะไร จะทำอะไรทำนาก็ได้มีแก้วก็ได้ มีแหวนก็ได้ มีเพชรนิลจินดาก็ได้ ให้มันอยู่เหนือสิ่งเหล่านั้น เมื่อสิ่งเหล่านี้มันวิบัติไปก็ให้เราสบาย เราได้มาก็ให้สบาย มันจากเราไปก็ให้สบาย เพราะเห็นว่าสิ่งทั้งหลายมันเป็นอย่างนั้น นี้เรียกว่า ผู้เห็นธรรมในที่ไกล แล้วมาเห็นในที่ใกล้ เห็นข้างนอกเห็นข้างใน ผู้อื่นก็เป็นอย่างนี้เราก็เป็นอย่างนี้ ข้างนอกเป็นอย่างนี้ข้างในก็เป็นอย่างนี้มันเหมือนกัน ดังนั้น ถ้าหากวัฏธรรมก่อนเดิวนั้นเองไม่ไปทำเหตุให้ทุกข์เกิดทุกข์ก็เกิดขึ้นมาได้ เมื่อฟังธรรมเข้าใจธรรมอย่างนี้ เข้าใจสิ่งทั้งหลายที่อธิบายมานี้ ทุกกาลทุกเวลาเย็น เดิน นั่ง นอน เป็นผู้มึสติอยู่สม่ำเสมอ พิจารณาเรื่องทั้งหลายเหล่านี้ให้มันเสมออยู่ที่ใจของเจ้าของ ให้รู้เท่าสิ่งทั้งหลายว่ามันเป็นอยู่อย่างนี้ จะไปได้ไปเหนือก็เป็นอย่างนี้ คนทุกข์คนจนก็ต้องเป็นอย่างนี้ไปที่ไหนก็เป็นอย่างนี้ตามเรื่องของมันอันนี้ละ ให้เราทำสัญญาเอาไว้ ให้ถามตัวเองอยู่บ่อยๆ ว่าขาที่เดินอยู่นี้ เป็นของเราจริงหรือเปล่า บ้านของเราจริงหรือเปล่า เรานอนอยู่ทุกวัน แม่นับ วันไหนเขาจะห้ามหนีให้พากันคิดไว้หน่อยเนื้อ! นอนลงไปก็ให้ถามตัวเองด้วยว่าจะนอนได้กี่วัน “เข้าใจไหมละคนแก่ๆ กลุ่มนั้น” (มีเสียงตอบว่าเข้าใจ) เออ! ให้เข้าใจไว้ ยานอนกรนอยู่เฉยๆ จะอยู่ได้กี่วันน้อ.....! ให้ถามตัวเองอย่างนั้น วันไหนหนอเขาจะห้ามหนี พุดแค่นี้ก็ได้ภาวนา ภาวนาแค่นี้ก็ได้...นะไม่ต้องพุดมากแค่นี้ก็เกิดอานิสงส์แล้วละ.....เอวัง.....

ปลาไม่เห็นน้ำ

อาตมาเคยถามญาติโยม ถามไปถามมา เลยไม่ได้อะไร ไม่รู้จะเอาอะไร ได้แต่ว่า “จ๊กแหลว” จ๊กแหลว นี้มันภาษาไม่รู้เรื่องนะ ถามไปถามมาเลยไม่รู้ จะเอาอะไร ไม่มีอะไรจะ

ได้ ทำมาตั้งแต่เล็กจนแก่จนเฒ่า เวลาจะเอาจริงๆ ไม่รู้จักเอาอะไร ถามมาที่เอาไม่มีใครตอบได้ว่าจะเอาอะไรเวลาทำทำเต็มมือเต็มเท้า เวลาจะไปกลับไม่ได้อะไร มันน่าสงสารจริงๆ นะ นี่ก็ควรคิด

มาปีนี้ก็ต่างเก่านะ ต่างแม่กระทั่งอาตมาด้วย แก่ลงหลายคน หัวหงอกหัวขาว สวยกว่าเก่า.... หือ....ควรคิดนะ พวกนี้สร้างบารมี ถ้าไม่ได้ใจตนเองแล้ว ไม่มีอะไรจะได้ นะ คิดดูให้ดีๆ ไม่มีอะไรจะได้ มีแต่ทำแต่ไม่เห็นที่ได้ ถ้าเป็นนักมวยก็มีแต่ชกแต่ไม่มีหมัดล้มหมัดตาย นี่ควรเอาไปคิดดูไปพิจารณาดูให้ดีๆ ว่าเราได้อะไรหนอ?.... ไม่มีอะไรได้อาตมาเคยเล่าให้ฟังว่า คนบางจำพวก อย่างวัดหนองป่าพงเป็นตัวอย่าง ต่างประเทศเขาก็มากัน แม่ออกพ่อออก (โยมผู้หญิงผู้ชาย) บ้านใกล้ๆ ไม่เคยเห็นวัดหนองป่าพงเลยก็มีอย่างนี้นั้นเป็นเพราะอะไร? เพราะไม่ได้พิจารณา.....หลง.....หลงไปข้างหน้าหลงไปข้างหลังไม่รู้จะทำอะไรให้เราพิจารณาให้ภาวนา ภาวนาก็คือให้คิดให้อ่านให้พิจารณา ทำอะไรก็ภาวนา ทั้งหมดนั้นแหละ ทำไรก็ภาวนา ทำนาก็ภาวนาแต่ไม่รู้ตัวเอง มันสั้นไปละมั้ง มันยาวไปละมั้ง เหล่านี้ ล้วนแต่ภาวนาทั้งหมดนั้นแหละ แต่เราไม่รู้จัก ภาวนาคือการพิจารณาให้เห็นที่มันถูกต้อง เห็นเป็นที่ถูกต้องเป็นที่พอดีแล้วมาแต่ใจเจ้าของ แต่พวกเราพากันไปดูแต่ที่อื่นไม่ได้ดูตัวเอง ไม่ได้แต่ใจตัวเองสักที ไม่ได้รักษาใจตนเอง มันพาทุกข์พายาก พาลำบากอยู่ก็ไม่เห็น คนไม่ดูตนเองไม่รักษาตนเอง มันพาทุกข์พายาก พาลำบากอยู่ก็ไม่ยอมแก้ไขการมาฟังธรรมก็คือมาหาความรู้แล้วไปศึกษา ศึกษาทางกายด้วยทางใจด้วย ให้ไปศึกษา คนเรามันไม่รู้จักตัวเองนะ อาตมาเคยบอกว่า “ปลามันอยู่ในน้ำ แต่ไม่เห็นน้ำ” พ่อแม่ปู่ย่าตายายมันก็เกิดอยู่ในน้ำแต่ไม่เห็นน้ำ น้ำแช่ตามันอยู่มันก็ไม่เห็น มันไม่ไหลหรอก มันใกล้เกินไปเลยไม่เห็นความไม่เห็นนี้ อยู่ใกล้ก็ไม่เห็น อยู่ไกลมันก็ไม่เห็น เหมือนไส้เดือนกินดิน จี๋ขวยสูงตั้งสอ แต่มันไม่เห็นดิน กินดินอยู่แต่ก็ไม่เห็นเหมือนคนไม่เห็นตัวเองก็เป็นอย่างนั้น หรือเหมือนสุนัข อาหารของสุนัขก็คือข้าว เหมือนพวกเราข้าวสารข้าวสุกมันก็กิน แต่ถ้าเป็นข้าวเปลือกมันไม่เห็นที่กิน ยามฤดูหนาวเราอดข้าว มันกินนอนบนกองข้าว...สบาย แต่พอหิวอาหารกลับวิ่งหนีไปหากินที่อื่นที่ตนนอนทับอยู่ นั่นมันไม่เห็นมันใกล้เกินไป เพราะอะไร? เพราะเปลือกข้าวบังไว้ผู้นี้แหละเราหลงตัวเองก็เหมือนกับสุนัข นอนอยู่บนกองข้าว แต่เวลาหิวก็วิ่งไปหากินเศษ ก้างปลุก้างปลาที่เขาเททิ้ง โน้นทั้งยากทั้งลำบาก ที่ตัวนอนทับอยู่ไม่รู้ว่าเป็นอาหารของ

ตัวเอง มันไม่รู้วิธีกระทาะข้าวเปลือก มันไม่มีโรงสี มันซ้อมข้าวไม่เป็นเลยไม่เห็นที่จะกิน

พระพุทธเจ้าก็เหมือนกันนั่นแหละกับพวกเราทั้งหลายก่อนจะเป็นพระพุทธเจ้าก็เหมือนพวกเรานี้แหละแต่ท่านรู้จักเจ้าของ รู้จักแก้ไขเรื่องต่างๆ ในเจ้าของ ท่านแนะนำเจ้าของแก้ไขความทุกข์ของตนเองได้ เรามาฟังธรรมก็คือมาฟังเอาความรู้ไปแก้ปัญหา พอออกมาแล้วหรือพวกเราทุกคนเกิดมา มัน มีปัญหาติดต่อกันเรื่อยๆ อยู่บ้านยังเยะปัญหาเรื่องนาข้างฝนดิเกินไปข้างฝนไม่ดิข้างน้ำท่วมข้าวข้างค่านาถ้าไปข้าง เรื่องวัว เรื่องความเรื่องเงินเรื่องทองสารพัดอย่าง ซึ่งเป็นปัญหาตามเรา บางครั้งดิ๊กขนาดนี้ยังไม่หลับเพราะกำลังแก้ปัญหายุ่ง แต่คนเราไม่รู้จักรการแก้ปัญหา พุดง่าย ๆ ว่าถ้ามันร้อนก็เป็นทุกข์ มันหนาวก็เป็นทุกข์แก้ปัญหาไม่ได้ เผลอๆ ค่ากระทั้งแคคค่ากระทั้งลมว่ามันร้อน โศครพอโศครแม่มัน อะไอย่างนี้ว่าไปทั่วอ้าว.....เรื่องมันร้อนก็เรื่องธรรมคาเวีย ให้คูจิตของตนเองอย่าไปกวนเขา เพราะเขาเป็นอย่างนั้นถึงคราร้อนเขาก็ร้อนถึงคราเย็นเขาก็เย็น เพราะธรรมชาติเขาเป็นอยู่อย่างนั้นเราก็ไปวิ่งตามแต่สิ่งทั้งหลายเหล่านั้น สิ่งทั้งหลายเหล่านั้นมันก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้น ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแต่พวกเราไม่รู้จักร ของในโลกนี้มันเรียบร้อยหมดทุกอย่างไม่มีปัญหา มันมีปัญหาก็แต่พวกเรา เรานั้นพยายามไปดิเขา อันนั้นเล็กไป อันนั้นใหญ่ไป อันนั้นสั้นไปอันนั้นยาวไป จริงๆ แล้วเขาก็มิได้ว่าอะไรสั้นเขาก็อยู่อย่างนั้นยาวเขาก็อยู่อย่างนั้น เขาไม่ได้ว่าอะไร เราชอบหาเรื่องใส่เขาไม่หยุดไม่หย่อน นี้เรียกว่าไม่ได้แก้ปัญหา เรื่องธรรมชาติมันเป็นอยู่ตามเรื่องของมันแต่เราไม่มีปัญญาเอาธรรมชาติเหล่านั้นมาใช้ได้

เหมือนอย่างต้นไม้ในป่า มันมีทั้งต้นทั้งใบทั้งเปลือกนอกคือธรรมชาติของมันเขาก็เป็นของเขาอยู่อย่างนั้นเขาไม่ได้ว่าเขาเล็กเขาใหญ่เขาสั้นเขายาว เขาเป็นอยู่อย่างนั้นผู้มีปัญหาก็นำธรรมชาติเหล่านั้นมาแต่งมาแปลงเอาด้วยปัญญา แปลงมาเป็นชื่อเป็นแป ให้เป็นบ้านเป็นเรือน นี้เรียกว่าปลี่ยนเอาออกมาจากธรรมชาติ เราเห็นธรรมชาติมันสงบทุกอย่าง ทั้งต้นไม้ภูเขาถาว์ลยก็ล้วนแต่เป็นของสงบอยู่ เรานี้แหละไม่ดิเอง เทียวดิเขาไม่ได้หยุด เดินจากป่ามาบ้านเจอฝนคู้หนึ่ง แบกใส่บาเดินมา แบกไปแบกไปมันก็ยิ่งหนัก จะทิ้งก็เสียดายจะแบกต่อไปก็หนัก แต่ที่ทนแบกไปจนยางตายแทบออก พอมาถึงบ้านทิ้งลง ....โครม....“โศครพอโศครแม่มันหนักเหลือเกิน” พุดแล้วก็แล้วไปไม่ได้พิจารณาไม่รู้ว่าจะไรไหน ไม่หนักหรือว่าเราหนักก็ไม่รู้ไม่รู้ว่าจะไรไหน หรือว่าแม่ตนเองก็ได้รู้ ไครหนัก

ก็คงจะด่าแม่คนนั้นละมัง...นะ เพราะไม่มันไม่หนักไม่เบามันเป็นอยู่อย่างนั้น นี่คือคนไม่รู้เรื่องไม่รู้จัก. แก่เจ้าของไม่รู้จักเหตุผล

พวกเราให้พากันสร้างบารมี เพิ่มพูนบารมีของเราดูมาเห็นว่า...บุญดีพอออก บุญคือการกระทำดีกระทำชอบ เป็นบุญ บุญนี้เกิดขึ้นมาก็เรียกว่ากรรมเก่ามีทั้งบุญและบาป ถ้าเราทำอะไรไป ถ้ากรรมเก่าคือบาปมาเกี่ยวข้องแล้วลำบาก เสียหายมาก เราอยู่ไปหากินไปถ้ากรรมเก่าที่ดีมาพัวพันเป็นเหตุให้ภัยให้ดีขึ้นมาได้มันเป็นอย่างนั้น

ฉะนั้นพวกเรานั้นสมควรที่จะพากันศึกษาเรื่องนี้ถ้าใครไม่รู้จักธรรมะ ก็เอาตนหลุดพ้นไปจากทุกข์ไม่ได้ คำว่าทุกข์คือทุกข์ทางใจ พวกเราอาจจะไม่รู้จักหรือบางคนอาจจะคิดว่าพระพุทธเจ้าตายไปแล้ว อย่างนี้ก็มิใช่ พระพุทธเจ้ามีองค์เดียวเท่านั้นแหละ ท่านตายแล้ว....หยุด ถ้าอาตมาจะพูดว่าพระพุทธเจ้ายังไม่ตาย โยมพอออกจะว่าอย่างไร? ก็ท่านยังไม่ตายทุกวันนี้ท่านยังอยู่ ท่านยังช่วยมนุษย์ทั้งหลายในโลกนี้ ถ้าทำดีท่านยังช่วยอยู่ตลอดเวลา พระธรรมย่อมรรคปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่วพระธรรมก็คือพระพุทธเจ้าใครเห็นพระพุทธเจ้าก็คือเห็นพระธรรมใครเห็นพระธรรมก็คือเห็นพระพุทธเจ้าใครเห็นพระพุทธเจ้าก็คือเห็นพระสงฆ์ ใครเห็นพระสงฆ์เห็นพระธรรมไม่ได้อยู่ไกลที่ไหน อยู่ตรงนี้ เดิมพระพุทธเจ้าก็เป็นสัพพัญญู เป็นคนธรรมดาเหมือนกับเรา ยังไม่รู้อะไร เมื่อท่านรู้ธรรมะชัดเจนแล้วก็เรียกท่านว่า พระพุทธเจ้า คนธรรมดาเลยหายไป

คำสอนของพระพุทธเจ้านั้น มันเป็นปฏิปักษ์ต่อใจของพวกเรา เทศน์ไปๆ ถ้าจะเทศน์ความจริงให้ฟังจริงๆ แล้วทุกสิ่งมีแต่เรื่องขัดใจเราเพราะเหตุใด? เพราะใจเรามันสกปรก มีแต่เรื่องขัดใจทุกอย่าง พวกเรามันเสียดายความชั่ว เสียดายความไม่ดี เสียดายความสกปรก อยากเก็บเอาไว้ท่านว่าทิ้งมันเลย ก็ไม่อยากจะทิ้ง มันชอบของเลว ไม่ชอบของดี อย่างนี้อาตมาคิดว่าธรรมของพระพุทธเจ้ามันขัดใจคนขัดใจปุณฺณทั้งหลาย ขัดจนกลายเป็นอริยชน ถ้าไม่ขัดอย่างนั้นก็ไม่ได้อาตมาเคยไปเทศน์ธรรมะหลายแห่งเข้าไป บางบ้านเทศน์ให้ฟัง บางที่พอออกแม่ออกอยู่บ้านเดียวกันก็ยังทะเลาะกัน คนหนึ่งไป อีกคนหนึ่งไม่ไป คนหนึ่งว่าถูก คนหนึ่งว่าผิด แยกกันเลย มันแยกกัน นี่เป็นเพราะอะไร? เพราะกรรมมันบังไว้ ใครมีปัญญาก็เห็น ใครไม่มีปัญญาก็เห็นได้ยาก เห็นไม่ได้ง่าย ๆ ของอันนี้มันไกล มันไม่ได้อยู่ไกลหรอก

เรื่องทิวภูมิมานะของคนนั้น ถ้าจะเทียบแล้วจะย้ายภูเขาภูนี้ไปไว้ที่อื่นก็ยิ่งง่ายกว่า หรือทำให้มันราบเหมือนแผ่นดินก็ยิ่งง่ายกว่าเป็นอย่างนั้น หรือจะเปรียบให้ฟังอีกง่าย ๆ

ก็เหมือนพ่อกำนันนี่แหละ สร้างบ้านขึ้นหลังหนึ่งเสร็จเรียบร้อย อยู่มาได้สัก ๑๐ วัน หรือเดือนหนึ่ง อย่างนี้ มีคนหนึ่งพูดว่า “พ่อกำนันบ้านหลังนี้รื้อเสียเป็นไง” ชวนรื้อบ้านหัวขาดก็ไม่รื้อใช่ไหม? ทำไมละ ก็บ้านเราเพิ่งสร้างขึ้นมาใหม่ ๆ ใครจะยอมรื้อ อีกอย่างหนึ่งก็คงจะยังคิดว่าเพื่อนพูดเล่นอยู่อีกนะ ยังจะนึกว่าคนนั้นมันบ้าหรือไง บ้านเพิ่งสร้างเสร็จใหม่ ๆ มาชวนรื้อ ยังนึกว่าเขาพูดเล่นอยู่อีก ทิฏฐิมานะก็เหมือนกัน เช่นอันนี้มันผิดเล็กเสียนะ โอ๊ย..... ไม่ได้ ถ้าสิ่งใดมันชอบสิ่งใดมันติดแล้ว ไม่กล้าละ ไม่กล้าถอน ติดอยู่นั่นแหละ....ยาก ไม่ได้ง่ายๆ ทิฏฐิมานะมันติดมันแน่น มันลึกมันซึ้งเหลือเกิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือความเห็นผิดเป็นชอบ พูดให้ฟังไม่เห็นละถอนไม่ได้ง่ายๆคือมันไม่เห็นนั่นเองถ้ามันเห็นแล้วมันก็ง่าย แต่นี่มันไม่เห็น เรื่องคนไม่เห็นอยู่ไกลมันก็ไม่เห็น อยู่ใกล้มันก็ไม่เห็น อยู่ในลูกตานั้นมันก็ยังไม่เห็น มันจึงเป็นของยากเป็นของลำบากหลายทีที่พระท่านสอนก็เพื่อให้ละทิฏฐิมานะ ที่ยึดไว้ถือไว้ของไม่แน่นอน อาตมาจึงอยากจะขอ กับญาติโยม ขอไม่มากหรือขอเพียงว่า ถึงจะละความผิดก็ได้ก็ไม่ว่า แต่ขอให้รู้จักให้ รู้จักว่าอันนี้มันผิดอันนี้มันถูก แค่นี้เสียก่อนให้รู้จักจริงๆเท่านั้น...อาตมาก็ดีใจแล้ว ให้รู้จักจริงๆ ไม่ใช่รู้เล่นๆ เท่านั้นก็ได้ห้าสิบเปอร์เซ็นต์แล้ว ทำไม่ถึงเป็นอย่างนั้น ถ้าคนรู้ว่าอันนี้มันผิดอยู่ในใจของเขาแล้ว ทำอะไรมันก็รู้ว่าผิดใจมันบอกทำเมื่อไรมันก็บอกว่าอันนี้มันผิด มันทวงไม่หยุดอย่างนี้ ทำตอนไหนก็ผิด เห็นอยู่เรื่อยๆ เต็มวันก็หยุดเองอันนี้ไม่ได้ถามตัวเองสักที มันจึงไม่เห็นชัด มันไม่เห็นชัดอย่างนั้น เช่นเรากินเหล้าอย่างนี้ พอยกแก้วขึ้นมา ก็บอกว่า...บาปนะแต่ก็ยังกินอยู่เพื่อนชวนกินในสังคมาอย่างนี้ก็กินไปพอยกแก้วขึ้นตอนไหนก็บอกว่าบาปไม่เห็นว่ามันผิดทันทีมันเลยขวางกันไปกับใจพวกเรา ยกขึ้นครั้งใดก็นี่ก็อยู่เสมอว่าหลวงพ่อบอกว่ามันบาปนะ ไม่เฉพาะแต่ท่านว่า เห็นคนอื่นกินก็เห็นว่ามันเป็นบาปเป็นขอเห็นว่ามันผิดอยู่อย่างนั้น แต่ก็กิน แต่ก็ยังคิด เอ้า เอ้าแค่นี้ไม่เอาอีกแล้ว เต็มเขาก็ยกมาให้อีก เอ้า....ลุงนี้ของหลานนะ เอาสักนิดที่รู้ว่ามันผิดอยู่กินตอนไหนก็รู้ว่ามันผิดอยู่อย่างนี้เรื่อยไป ประเดี๋ยวมันก็หยุด ไม่หยุดก็ไม่ได้ เพราะมันรู้อยู่ว่ามันผิดอย่างนี้

การฆ่าสัตว์ก็เหมือนกัน เห็นอยู่ว่าฆ่าเขา มันบาปแต่ก็ไม่หยุด ไม่หยุดก็ตามแต่ให้มันเห็น อันนี้ อาตมาเคยพบมาจึงมาพูดให้ฟัง เราสร้างบารมี คือเราฟังแล้วมาพิจารณาใจของเรา เช่นเราไปจับกบแต่ก่อน พอจับได้หักขามันทันที แต่พอบอกว่ามันบาปนะ โยม... ได้คิดหักขาเขาก็เหมือนหักขาเราเหมือนกัน ถ้าคิดให้ดี ๆ เมื่อไปพิจารณาดูเลยรู้ขึ้นมาที

หลังได้คบมาใหม่ไม่หักขา กลัว...มันกลัว มันลดลงมา ไม่หักขาแต่เอามาใส่ช่องไว้
แหละ เอามาบ้านให้แม่บ้านทำ คิดอย่างนี้ก็ทำไปเรื่อยๆ จับคบมาใส่ช่องที่ไรก็ไม่หักขา
ละทีนี้ ได้แล้วขั้นหนึ่ง คือไม่หักขาคบ แต่ก็เอามาเหมือนเดิมนั่นแหละ ทำอยู่อย่างนั้น คิด
ไม่หยุด นึกไปนึกมา ว่า...เว้ย...อันนี้มันก็ยังไม่ถูกมั้ง... ไม่หักขาแต่ก็ยังเอามาให้เขา มัน
ก็จะเถียงกันอยู่ในใจนั่นแหละ เถียงไปเถียงมาเอาไปเอามา มันสร้างบารมี นึกไปนึกมาก็
ยิ่งถูก ว่ามันผิดอยู่ตรงอยู่ กลัวอยู่ แต่ไม่หยุดแต่ก็คิด อันนี้ก็เป็นเหตุประเดี๋ยวก็หยุด บาง
ทีก็หยุดไม่มากหยุดเฉพาะวันพระ มันห่างแล้วทีนี้ หยุดแต่วันพระ วันไม่พระก็ยังเอออยู่
ทำไปปฏิบัติไป แต่กลัวอยู่ติดอยู่ ทำไมหยุดมันก็มีความรู้เกิดขึ้นมาว่า วันพระหรือไม่
พระมันก็คงเหมือนกันละมั้ง มันสอนอยู่อย่างนี้ จิตเราถ้ามันเห็นแล้ว นั่งอยู่ที่สอน เดินอยู่
ก็สอนสอนว่ามันผิด...มันผิด...อยู่อย่างนี้ ผลที่สุดมันรู้จึ้มากมันก็หยุดเท่านั้นเอง
สำหรับการสร้างบารมีเอาตมาถึงว่า พ่อออกเอ๊ย..รักษาศีลนะรักษาไม่ได้อย่าไปว่านะ
“ครับกระผมจะพิจารณาจะพยายาม” นี่คือการเปิดประตูเอาตนเองออก ถ้าคิดว่าไม่ได้
หรือครับ นี่คือการปิดประตูไม่มีหนทางจะออกคำว่าไม่ได้คือเราไม่เคยคิดว่าจะออก ถ้า
บอกว่ากระผมจะพยายามครับ นี่ยังพอมีหนทาง คำพูดอันนี้เป็นคำพูดออกมาจากจิตใจ
ว่าจะพยายามก็พยายามจริงๆ นี่คือการสร้างบารมีทางด้านจิตใจของเราทำ **อะไรก็รู้**อยู่
เห็นอยู่ว่ามันถูกมันผิด มันเปลี่ยนจากมิจจาทิฏฐิมาเป็นสัมมาทิฏฐิ ไม่นานหรือโยม นี้
เรียกว่าการสร้างบารมีทางจิต เห็นไป...เห็นไป ความเห็นมันก็แก่ขึ้นกล้าขึ้น บารมีมัน
กล้าขึ้น เพิ่มขึ้นอันนี้มันก็เลยมากขึ้น ก็เลสมันก็น้อยลง เพราะบารมีมันมากขึ้น เปรียบ
ประหนึ่งว่าเราทุกคนที่นั่งกันอยู่ที่นี่ สมัยก่อนเราเป็นเด็กเล็กๆ ตอนนี้เป็นผู้ใหญ่ ถามว่า
เด็กเล็กมันหายไปไหน? มันไม่หายไปไหนหรือ คือเด็กน้อยเป็นเหตุให้เราใหญ่เวลาเรา
โตเด็กมันก็เลยหายไปเด็กไม่มีผู้รู้ไปไหนกลายเป็นผู้ใหญ่ เลยไม่มีเด็กน้อย จิตใจของ
เราก็เช่นกันถ้าความรู้เกิดขึ้นความไม่รู้มันก็หายไป ทิ้งไป เหมือนกับเรานี้แหละ แต่ก่อน
ก็เป็นเด็กแต่พอ โตขึ้นมาเด็กก็ไม่มี มันไปไหนละ มันไม่ได้ไปไหนหรือ อยู่ตรงนั้น
แหละ คือมันหนีจากเด็กแล้วมาเป็นผู้ใหญ่ มันฆ่าของมันเองหรือหรือว่าไง? หรือเราคิด
ว่าเด็กมันไปไหน เด็กน้อยมันวิ่งไปภูเขาโน้นหรือมันไปไหน? หรือ...คิดให้ลึกๆ (ดี) เตื่อ
.... นี้เรียกว่าการพิจารณา การสร้างบารมี แต่ก่อนเด็กน้อยมันอยู่กับเราแต่ว่ามันใหญ่มันก็
เลยไม่มี มะม่วงก็เหมือนกัน มันเป็นดอกก่อน เวลาเป็นลูกดอกมันไปไหนมันก็มาเป็นลูก
นั่นแหละเวลามันเล็กมันก็ยังไม่ใช่ใหญ่เพราะอะไร? เพราะมันคา (ติด) ลูกเล็กอยู่ ถ้าอยู่ไป

นานนาน ใหญ่ก็ปรากฏขึ้น เล็กก็ค่อยหายไป ใหญ่ขึ้นมามันก็ห้ามผลดิบมันก็หายไป พอถึงเวลามันสุกแล้ว ผลห้ามผลเล็กดอกมันไปไหน เวลามันหวานความเปรี้ยวมันไปไหน? เวลาเปลือกมันเหลืองความเขียวมันไปไหน? มันเข้ามารวมกันที่มะม่วงใบเดียวกัน ทั้งหมดผลน้อยก็มารวมที่ผลใหญ่รสเปรี้ยวก็มารวมที่รสหวาน สีเปลือกที่เขียวๆ ก็มารวมที่สีเหลืองๆ ของมัน ไม่ใช่มันวิ่งไปไหนมันรวมกันที่เดียวทั้งหมด แต่พวกเราไม่รู้จัก ไม่ได้พิจารณา ไม่ได้พิจารณาอย่างไร มะม่วงใบนี้เมื่อมันสุกมาแล้วเราจับขึ้นมา ยกขึ้นมา ไม่ได้เข้าใจว่าเรายกต้นมะม่วงยกกิ่งมะม่วงยกทรงมะม่วงกลืนมะม่วง ไม่เคยเห็นความเป็นจริงแล้วเวลาเราจับมะม่วงขึ้นมากิน ก็คือเรายกขึ้นมาทั้งต้น ทั้งผลทั้งเมล็ด แต่ในเวลา มันเห็นไม่ได้เพราะมันละเอียดมาก เมื่อเวลาเราเอาไปฝังลงบนดินให้มันถูกสัดส่วนของมัน มันจะถอดลำต้นถอดใบขึ้นมา แล้วเกิดกิ่งขึ้น เกิดดอกออกผล เกิดรสเกิดชาติขึ้นมา แต่ว่าเวลากินมะม่วงเราไม่เห็นเพราะอะไร? เพราะเราไม่ละเอียด มันจึงไม่เห็น เวลาเอาไปปลูกถึงจะเห็นว่าโอ้... ที่แท้เราแบกต้นมะม่วงกินอยู่แต่ไม่รู้จัก

ความหลงของสัตว์ก็เหมือนกันฉันนั้น มันเป็นอย่างนั้น พระพุทธองค์ท่านจึงให้สร้างบารมี บารมีก็คือคุณธรรมอันยอดเยี่ยม สร้างบารมีทางจิตใจให้พิจารณาให้ภาวนาภาวนาก็คือการพิจารณาเหมือนเราจับเอามาตัด ต้องรู้ว่าตัดตรงนี้มันจะสั้น ไปไหนหนอ หรือจะยาวไปไหนหนอ...นี่คือภาวนาละ ไหมนี้มันจะใหญ่ไปหรือมันจะเล็กไปหนอ....พิจารณาว่าจะตัดตรงไหน

ความจริงทุกคนต้องภาวนา แต่เราไม่รู้เรื่องของเจ้าของถ้าเราพิจารณาเหตุพิจารณาผลแล้วเราก็ทำความเข้าใจไม่ได้ไม่ถ้าเราพิจารณาแล้วตัดไม่ผิด ถ้าพิจารณาไม่ออกเอาดัลป์เมตรมาวัดดู ได้ห้ามเมตรหกเมตรตามที่เรต้องการค่อยตัดไม่ผิด นี่เรียกว่าการภาวนาทุกอย่างให้ได้ภาวนา

พระพุทธองค์ท่านจึงสอนว่า การให้ทานร้อยครั้งไม่เท่ารักษาศีลครั้งหนึ่ง รักษาศีลร้อยครั้ง ไม่เท่าภาวนาครั้งหนึ่ง ภาวนานี้มันละเอียด เพราะภาวนานี้มันถึงจิต มันปลี่ยนสารพัดอย่างออกมาได้ เห็นในจิตตนเอง ถ้าเห็นในจิตตนเองแล้ว ต่างจากคนที่ไม่เห็นเหมือนกันกับเราไปเห็นหมาป่าหรืออึกด้วยตนเอง กับการที่เราได้ยินเขาพูดให้ฟังว่าหมาป่าเป็นอย่างนี้ละ อึกเป็นอย่างนี้ละ เท่านั้นที่มีความรู้ต่างกันแล้ว ถ้าเราเห็นชัดเจนว่าลักษณะหมาป่าเป็นอย่างนี้ใครมาพูดให้ฟังถูกหมด ตลอดรูปร่างสัณฐานของมันตลอดขนมันขามันแข็งมันสารพัดอย่าง เราจะสามารถพูดได้อย่างแจ่มแจ้ง แต่ถ้าเราไม่รู้

ได้ยินเขาพูดว่าหมูป่าจะก็มีปัญหาว่าหมูป่ามันเป็นอย่างไร? อธิบายไม่ถูกเดี๋ยวเขาก็จะสวนกลับมาว่า มึงไม่รู้จักหมูหรือไงวะ...ถ้าเราเห็นจริงๆ แล้ว สามารถอธิบายได้ พูดได้เต็มปาก เพราะทางจิตมันเห็นมันเป็นอย่างนั้นการภาวนามันแจ้งขาวว่ากันสิ่งที่เราเอาไปนั้นมันไม่มีอะไร เราเห็นชัดเจนแล้ว เรื่องมันเป็นวัตถุเป็นเรือนขานบ้านช่องทรัพย์สมบัติต่างๆ ที่เรียกว่าของเรานั้นก็จริงอยู่แต่จริงโดยสมมุติ เป็นของสมมุติ

อาตมาเคยไปสำรวจตรวจสอบดู ทายกทายิกา พวกกันอยากได้วัด ร้องขอเอาวัดไปให้แล้วไม่รู้พวกกันทำขนาดไหนไปเยี่ยมดูไปสำนักไหนก็มีความรู้สึกเหมือนกับหิวของหนักปากกันแบกของหนัก แบกไปแบกไปมันหนักมาก นึกแต่จะปลงจะวาง มันเหนื่อย... สร้างคุณงามความดีนี้กำลังมันไม่พอมันมีความขี้เกียจมักง่าย ไปที่ไหนๆก็เหมือนกันตลอดจนพระเจ้าพระสงฆ์เหมือนกันกับแบกของหนัก มันทุกข์...เมื่อมันทุกข์ ความรู้สึกในใจก็มีแต่อยากจะปลงจะวางอยากปล่อย... กำลังใจไม่มาก เหมือนคนกำลังไม่มากแบกของหนักคอยแต่จะปลงแต่จะวาง พวกประพฤดิธรรมะก็เหมือนกัน ผู้ยังไม่ถึงธรรมยังไม่บรรลุธรรม มันก็อยู่ในความทรมานหิวไปดิ่งไป แต่ก็ยังดี ยังดีกว่าบุคคลที่ยังไม่ได้แบกของ ยังไม่เคยได้ของ ดีกว่า...มีความอดทน

คณะอุบาสกอุบาสิกาที่เป็นฆราวาส ความเป็นจริงอยากให้รู้จักหน้าที่การงานของเจ้าของไว้ ทุกๆ คน เพราะว่ามันไม่มีอะไร ไม่มีอะไร จะได้จะดี ไม่มีอะไรที่จะเป็นแก่นเป็นสารสักอย่างหนึ่ง ที่มันเป็นแก่นเป็นสารทานให้ภาวนา เพื่อให้มันบรรลุลึถึงความพ้นทุกข์ทั้งหลายเมื่อเฒ่าแก่มาแล้วก็ไม่เห็นมีอะไรหรือใครว่ายังไง? หมดราคาดาภาวะแห่งกายนี้หมดราคา ก้อนฟูมันไม่เที่ยงมันเปลี่ยนไป...เปลี่ยนไปทางจิตใจที่เรียกว่านานมันก็ไม่เหมือนเก่า แต่ว่า เลี้ยงคนโดยธรรมะนั้นเลี้ยงยากมากนะ เลี้ยงลูก เราเอาข้าวเอาน้ำให้มันกิน มันก็รู้จักใหญ่ รู้จักโต เลี้ยงโดยภาษาธรรมให้อาหารธรรม ให้คนใหม่ในธรรม ให้คนดีในธรรม ให้คนมีกำลังในธรรมยาก... ถ้าหากแต่ๆปฏิบัติไปจนเฒ่าจนแก่ก็ยังไม่วิโต ยังน้อยยังไม่ใหญ่ มันใหญ่แต่ร่างกาย ร่างกายเราให้อาหารมันกินมันก็ใหญ่ ใหญ่ทางเนื้อทางหนัง ธรรมะความรู้ทางจิตใจมันไม่ใหญ่ ความเป็นจริงการปฏิบัตินักบวชที่ดี เป็นฆราวาสวิสัยก็ดี...นะ... พวกเรามาอบรมกันตั้งหลายปี ตั้งแต่เด็กจนเฒ่าจนตายก็ยังไม่ใหญ่ นะกำลังธรรมะมันน้อย กำลังธรรมะไม่มาก ไม่เห็น เหมือนกันกับปลา ปลาอยู่ในน้ำ มันไม่เห็นน้ำ อันนี้ก็จริง อยู่ในน้ำแต่ไม่เห็นน้ำ อันนี้เราอยู่กับกองธรรมอยู่กับพระไตรปิฎกไม่ได้อ่านพระไตรปิฎก ถึงอ่านพระไตรปิฎกก็ไม่ได้เข้าใจในพระไตรปิฎก

ในข้อความอันนั้น เราอยู่กับกองกาย กองรูปกองเวทนา กองสัญญา กองสังขาร กอง
วิญญาณ และสวดด้วยเรียดด้วย แต่ไม่เห็น พุคอยู่ สวดอยู่ แต่ไม่เห็น จึงเหมือนกับปลา
ดำอยู่ในน้ำแต่ไม่เห็นน้ำ ก็เหมือนกับ พวกเราทั้งหลายพูดธรรมะอยู่แต่ไม่เห็นธรรม
เพราะว่ามันมีอะไรปิดบังไว้โดยไม่รู้สึกรู้สีกตัวเอง มองไม่เห็น เช่นการเรียนการสวดหรือ
การพูดมันเป็นอุปายให้เข้าไปเห็นธรรม ไม่ใช่ธรรมะ ไม่ใช่เรื่องธรรมะ นั่นก็ยังไม่ให้ตัว
ธรรมะ มันเป็นข้อความบันทึกธรรมะแค่นั้น เราพากันเรียนพากันบ่นพากันสวดเป็นต้น
สวดเรื่องธรรมะสวดข้อความบันทึกธรรมะ ไม่ใช่ตัวธรรมะ

อุปมาเหมือนกับว่า พริกมันเผ็ด เกล็ดมันเค็ม เราบอกว่าพริกมันเผ็ด...อย่างนี้ ยังไม่เห็น
ความเผ็ดของมัน ยังไม่รู้จึกคำที่ว่ามันเผ็ด มันเค็ม ไม่ใช่ตัวเผ็ดตัวเค็ม การอธิบายธรรมะ
ให้ฟังก็เหมือนกัน อันนี้ไม่ใช่ตัวธรรมะ เป็นคำพูดของบุคคล เป็นอุปายให้เข้าไปเห็น
ธรรมะ ตัวหนังสือคัมภีร์ต่างๆ ก็เหมือนกันเป็นข้อความบันทึกของธรรมะ ไม่ใช่ตัว
ธรรมะอ่านได้ท่องได้แต่ใจยังไม่เป็นธรรมะ พุครู้เรื่องอยู่ ก็ยังไม่เป็นธรรมะ ทั้งนี้เห็น
ธรรมะ ตัวธรรมะจริงๆ นั้นบอกกันไม่ได้ เอาให้กันไม่เป็น ไม่รู้จัก ส่วนที่เราศึกษาเล่า
เรียน สิ่งที่เราปฏิบัติทั้งหลายเหล่านี้ มันเป็นอุปายเป็นข้อประพฤติปฏิบัติบอกให้เข้าไป
ถึง เช่นบอกว่าพริกมันเผ็ดนะ ยังไม่รู้จึก ว่าตัวเผ็ดจริงๆ นั้นเป็นอย่างไร รู้จึกแต่เสียง
สำเนียงชื่อมันว่าเผ็ด แต่ตัวเผ็ดไม่รู้จึก ส่วนนั้นไม่ใช่ส่วนของครูบาอาจารย์ ไม่ใช่ส่วน
ของหนังสือ ไม่ใช่ส่วนของคัมภีร์ มันเป็นส่วนของเจ้าของที่ปฏิบัติ มันจึงจะรู้จักว่ามัน
เผ็ดจริงๆ จึงจะรู้ว่าตัวเผ็ด จึงจะเข้าถึงตัวเผ็ดตัวเค็มเป็นต้น เผ็ด...เค็มมีแต่ชื่อ ไม่ใช่ตัวมัน
ได้ยินแต่ไม่รู้จึกส่วนนั้น มันเป็นส่วนของการปฏิบัติ ต้องเอาไปกิน ความเผ็ดความเค็ม
ความเปรี้ยวจึงจะปรากฏขึ้นมาอันนั้นเป็นตัวเผ็ดอันนั้นเป็นตัวเค็ม เราอ่านหนังสือเราฟัง
ธรรมะยังไม่ใช่ธรรมะ ตรีสูตรธรรม ไม่ได้ รู้ได้ด้วยตำราเป็นส่วนของอุปัชฌาย์อาจารย์จะ
แนะนำโดยอุปายต่างๆ เพื่อให้เข้าไปเห็นความเผ็ด คือธรรมะ อันนี้ก็เหมือนกันเป็น
อุปายให้เข้าไปเห็นธรรมะ ไม่ใช่ตัวธรรมะ ดังนั้นคนจึงยากที่จะรู้ ยากที่จะเห็นเพราะ
ไม่ได้เข้าใจในการปฏิบัติ เช่นเดียวกับ แพทย์หรือหมอรู้จักสรีระกายของมนุษย์ดีเพราะ
การศึกษาเล่าเรียนมารู้จัก แต่ก็ไม่รู้จึกสรีระอวัยวะของมนุษย์ตามเป็นจริงของหลักธรรม
รู้ตามหลักการและวิชาการเท่านั้น ท่านเรียกว่าไม่เห็นเหมือนปลาอยู่ในน้ำแต่ไม่เห็นน้ำ
หมอแพทย์ผ่าตัดสรีระร่างกายของคน รู้จึกไปตามหลักการวิชาการแต่ไม่รู้จึกในหลัก
ธรรมะตามความเป็นจริง มันเป็นคนละแขนงอย่างนั้น

ฉะนั้น พุทธบริษัทเราทั้งหลาย ยากที่จะบรรลุธรรมะ เรียกว่าไม่เข้าถึงแก่นของ
ธรรมะ ก็ เพราะมันเป็นอย่างนี้เองไม่ได้ห้อมเข้ามา เราตั้งใจปฏิบัติมานาน ปฏิบัติได้
๘ พรรษา ๑๐ พรรษา ๒๐ พรรษา บุรุษและสตรีทั้งหลาย ถ้าเราไปบุกเบิกทำไร่นา คงจะ
ได้มาหลายไร่แล้วนะ นั่น...มันเป็นอย่างนั้น เราเป็นนักบวชตั้งใจมาปฏิบัติแท้ๆ แต่ยังไม่
ได้อะไร ยังทำความยุ่งยากใส่ตัวเองอยู่ และใส่ผู้อื่นอยู่ไม่รู้จัก มันไม่รู้จักจริงๆ ที่จะไป
ละกิเลสทั้งหลาย แต่ไม่รู้เรื่องถูกนินทากาลเลยมีโกรธมีโมโห ยังถือเราถือเขายังถือทิฐิ
มานะ เป็นหน้าที่ของนักปฏิบัติจะฝ่าฟันลงไปให้เห็น เช่น เราสวดอาการสามสิบสอง
แยกแยะออกหมด ทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้เห็นเพื่อให้ละสักกายะทิฐิ ไม่ให้ถือตัวถือตนว่า
เป็นแก่นเป็นสารเป็นเราเป็นเขา สวดแล้วก็ไม่เห็นเพราะธรรมะไม่ได้อยู่ที่นี้ยังไม่เป็น
ธรรม ยังมีความโกรธมีความขี้เกลียด ยังมีความเห็นแก่ตัว เป็นสักกายะทิฐิ ละวิจิกิจฉา
ยังงี้ได้ มันยังไม่ลงหนทาง จึงเป็นของยากเป็นของลำบาก

เราอยู่ไปนานๆ มันก็หนัก เหมือนแบกของหนัก คนแบกของหนักคิดพยายามจะปลงจะ
วางเพราะมันไม่สบายโดยมากนักบวชนักพรตนักปฏิบัติเราชอบจะเป็นอย่างนี้ไม่ได้
อาศัยเจ้าของเป็นอยู่อาศัยคนอื่น เหมือนกันกับพระอานนท์ พระอานนท์เป็นลูกศิษย์
พระพุทธเจ้าได้เป็นพุทธอุปัฏฐาก ไปไหนก็ไปตามติดตามกันไปเรื่อยๆ พระพุทธเจ้า
โปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลายด้วยธรรมะ พระอานนท์ก็ได้ยินได้ฟัง แต่ก็ยังไม่บรรลุซึ่ง
ธรรมะ เมื่อถึงคราวพระพุทธเจ้านิพพาน พระอานนท์ร้องไห้ เพราะเข้าใจว่าพระพุทธเจ้า
ซึ่งเป็นครูเป็นอาจารย์ของพวกเขาทั้งหลายนั้น บัดนี้ท่านมาเสียชีวิตไปแล้ว ต่อไปใคร
หนอจะเป็นครูเป็นอาจารย์ของเราน้อยใจ ความน้อยใจทำให้ร้องไห้ปริเทวนาการ คนยังไม่
ถึงธรรมะ ยังไม่บรรลุธรรมะเป็นอย่างนี้ เรื่องคิดเอาไม่ได้เพราะพระอานนท์ได้ยินแต่
คำท่านเทศน์ธรรมะ ได้ดูตำราข้อความบันทึกของธรรมะ พระอานนท์ยังไม่บรรลุถึง
ธรรมะตัดความโศกเศร้า ปริเทวนาไม่ได้ เข้าใจว่าเมื่อครูของท่านล่วงลับไปแล้วใครจะ
เป็นครูเป็นอาจารย์ เราคงไม่เห็นท่านอีกแล้ว คิดไปน้ำตามันก็ไหลออกมา ความรู้สึก
เช่นนี้ละเกิดขึ้นกับคนที่ไม่รู้จักธรรมะ ไม่มีทางพ้นทุกข์ พระเถระทั้งหลายผู้ท่านบรรลุ
ถึงธรรมะชั้นสูง เห็นพระพุทธเจ้านิพพานท่านไม่คิดอย่างนั้น เออ... พระตถาคตท่านไปดี
แล้ว ท่านสบายแล้ว ท่านหมดภพหมดชาติของท่านแล้ว สบาย...เกิดความสลดสังเวชใน
สังขารเท่านั้นก็แล้วไป

ธรรมดาคนเราทุกวันนี้ลำบาก ไม่เห็นง่ายๆ ยกตัวอย่างเช่น พระธาตุพนมพัง คน

ร้องไห้ก็มี และวิพากษ์วิจารณ์กันไปหลายๆ อย่าง มันเป็นเรื่องเป็นราว เป็นเสียดจัญไร
แก่บ้านแก่เมือง ว่าไปอย่างนั้น อย่างไรก็ตามมันก็คิดไป เพราะคนมันหลง ความเป็น
จริงนั้นอันนี้เป็นธาตุท่านฟังนะ ท่านนิพพาน ก่อนท่านไป ตัวท่านเองท่านก็ยังไม่ไป ท่าน
ไม่อยู่ ท่านยังบอกว่า สิ่งทั้งปวงมีความเกิดแล้วไม่แปรผันไปนั้นไม่มี ต้องแตกทำลายเป็น
เบื้องหน้าท่านสอนไว้ ตัวของท่านเองท่านก็ไปแล้ว เหลือแต่อภิญญาอภิญญาที่กระตุกท่าน แต่
ตัวจริงท่านก็ผ่านไปแล้ว ท่านยังสั่งว่าอนิจจังเป็นของไม่เที่ยง อย่าพากันไปดำเนินก่อน
อิฐ อย่าไปดำเนินก่อนหิน อย่าพากันไปถือต้นไม้โลหะต่างๆ เป็นที่พึ่งมันไม่เกิด
ประโยชน์ให้เราพ้นจากทุกข์ไม่ได้ แม้ท่านจะนิพพานแล้วก็ตามให้พากันเข้าถึงพระพุทธ
พระธรรม ให้มีรากฐานแน่นหนา ให้มีพระอรหัตตผล อันเกิดจากพระสัทธรรมเป็นที่พึ่ง
อันนั้นเป็นสรณะ ที่พึ่งของเรา ฉะนั้นถ้าเราไปอาศัยภูเขาอาศัยต้นไม้อาศัยก้อนหินอาศัย
ก้อนอิฐอยู่มันก็พังถ้าพังแล้วก็ร้องไห้เสียใจ นี่ละ....พระพุทธเจ้าท่านไม่ให้ถือมงคลต้น
ข้าว มันทุกข์ มันนำตนพ้นทุกข์ไม่ได้ พ้นจากวิภวาทสังสารไม่ได้ มันเป็นมงคลต้นข้าว
ฉะนั้นยากที่คนจะเห็น ยากที่คนจะรู้จักฟังธรรมะ พุทธตามความเป็นจริงความจริงที่มันมี
อยู่ตั้งอยู่เสมอ ไม่มีอะไรหวั่นไหว ความจริงยังตั้งมั่นอยู่ ท่านว่ามันพังมันก็พัง ท่านว่ามัน
แตกมันก็แตก ท่านว่ามันฉิบหายมันก็ฉิบหาย มันก็ถูกอยู่แล้วไม่มีอะไรจะเกิดวิปัสสนาอีก
ต่อไป ไม่มีทางแก้ไขความจริงตั้งมั่นอยู่อย่างนี้ เมื่อพระองค์ทรงพระชนม์มัยอยู่ท่านก็เทศน์
ให้ฟังเมื่อท่านดับขันธปรินิพพานแล้วท่านก็สั่งไว้ โดยปริยาย ในเบื้องปลาย เพื่อจะให้
ประชาชนทั้งหลายเข้าใจในธรรมะขนาดนี้ก็เข้าใจได้ยาก นี่อะไรมันบัง อะไรมัน
ปิดบังไว้ อะไรมันปิดดวงตา เช่นท่านให้พิจารณาสณฺฑะร่างกาย เป็นของไม่เที่ยง เป็นของ
ไม่สะอาด เป็นของไม่เป็นแก่นสารสภาพร่างกายตาเรามองเห็น เห็นจน เห็นขาเห็นนิ้ว
มือนิ้วเท้าเห็นทุกส่วน แต่มันไม่เห็น เห็นแล้วก็ไม่เห็น เห็นแล้วไม่เห็นลักษณะอนิจจัง
ทุกขัง อนัตตาในรูปอันนี้ เมื่อมันวิบัติมาวิบัติไปก็มีความโศกเศร้าปริเทวนารำพันชื่อว่า
เราไม่เห็น ไม่ใช่ตาเนื้ออันนี้ ท่านหมายถึงตาใจคือปัญญาให้พิจารณาทุกสิ่งสารพัดท่าน
ให้ภาวนา ภาวนาคือจิตให้ถูก คิดให้มันแน่น การคิดให้มันแน่น การคิดให้มันถูกนั้น
แหละคือยอดธรรมะ ยอดของการภาวนา เราจะเดินจงกรมก็ดี เราจะนั่งสมาธิก็ดีเคลื่อน
อิริยาบถต่างๆ ทั้งหลายที่ดี คือพระพุทธเจ้าท่านบังคับให้ มีสติรอบรู้้อยู่อย่างนั้น ก็
เพราะว่าท่านอยากให้เราเห็นถูกต้องดี ถ้ามีความเห็นถูกต้องดีมันก็เป็นมรรค เป็น
สัมมาทิฐิเท่านั้น เมื่อเราทุกข์เราก็จะระบายทุกข์ออก เช่นว่าเราเจ็บไข้ มันเจ็บหัวมัน

ปวดท้องอย่างนี้เป็นต้น หรือมันเต่าแก่ชราอย่างนี้เราเห็นแล้วเราก็มีความสบายใน
ธรรมชาติ เรื่องนี้มันเป็นอย่างนี้เอง มันจะไม่เป็นไปอย่างอื่นทุกผู้ทุกนามเกิดมาแล้วจะต้อง
เป็นอย่างนี้มันจะมีความทุกข์เกิดขึ้นมาก็ไม่เมา มันจะมีความสุขเกิดขึ้นมาก็ไม่เมา ไม่ได้
เมาในสิ่งใดทั้งหลายทั้งปวง เพราะเห็นว่ามันเป็นอย่างนั้นตามเหตุตามปัจจัยของมัน เมื่อ
ความเห็นถูกต้องใจก็ไม่ตื่นเต้นไม่หวาดไม่กลัว ไม่สะดุ้งต่อเหตุการณ์ทั้งหลายต่างๆจะ
เห็นรูปก็ดี จะได้ยินเสียงก็ดี จะได้สัมผัสก็ดีถูกต้องโผฏทัฬพะทางกายก็ดี ธรรมมารมณ
อันเกิดขึ้นทางใจก็ดี อนิฏฐกรรม อารมณ์ที่น่าปรารถนา อนิฏฐธรรม อารมณ์ที่ไม่น่า
ปรารถนาก็ดี จิตใจของผู้บรรลุธรรมะ จะตรงจะเที่ยงจะมัน รู้รอบอยู่ตามเป็นจริงนั้น พ้น
จากทุกข์

อันนี้คือความคิดถูก เมื่อคิดถูกแล้ว มันสงบทุกสิ่งทุกอย่าง นี่คือการประพฤติปฏิบัติของ
พวกเราชาวพุทธทั้งหลาย ให้เห็นอันนี้คำที่ว่าพ้นจากทุกข์นั้นก็พึงยากลำบากกว่ามันพ้น
โดยวิธีอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะพ้นทุกข์ได้ ถ้าภาษาเราง่ายๆ ว่ามันได้อะไรทุกสิ่งทุก
อย่างตามชอบใจแล้วไม่ทุกข์ว่าอย่างนั้น แล้วไม่คิดว่าอันใดทั้งปวงในโลกนี้ให้มันได้
ตามชอบใจนั้นมีไหม? มันไม่มีหรอก หาไม่ได้หาไม่มี นอกจากทำปัญญาสร้างปัญญาให้
เกิดขึ้นให้ได้เท่านั้นเอง

ฉะนั้นเรื่องประพฤติปฏิบัติของพวกเราทั้งหลายนั้นมันจึงไม่ก้าวหน้า อาตมาเห็นว่า
มันเหนื่อยหน่ายมันไม่บรรลุธรรมะอย่างแท้จริง ไม่บรรลุซึ่งธรรม ถ้าบรรลุซึ่งธรรม
ปฏิบัติไปนานๆ มันจะเบื่อหน่าย เบื่อไป...เบื่อไป...เป็นต้นมันไม่จี๋เกียจ แต่คนเราไม่
เป็นอย่างนั้น ปฏิบัติธรรมแล้วจี๋เกียจ พอใครว่าหนอยกัโกรธเลย ของใช้ไม่ได้ไม่จี๋เกียจ
มันจะเป็นอย่างนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างเอาออกได้ยาก เพราะไม่ได้พิจารณาด้วยปัญญาของ
เจ้าของ ผลของการปฏิบัติก็คือ โทสะ โมหะ เต็มอยู่ในใจ เครื่องหมายของผู้ปฏิบัติมัน
น้อยหรือมันมาก มันเจริญหรือมันเสื่อม ทั้งหลายเหล่านี้จะต้องพากันรู้จักตัวเอง ถ้าเราพา
กันรู้เรื่องธรรมะแล้วเราทั้งหลายจะเป็นผู้มีกำไร เป็นผู้มีกำไรมากทีเดียว มันจะไม่ตื่นเต้น
จะไม่ทุกข์ในสิ่งใดๆทั้งสิ้น เพราะว่าเห็นโลกตามเป็นจริงเช่นว่า “โลกวิทู เป็นผู้รู้โลก
อย่างแจ่มแจ้ง” แต่เราไม่รู้ว่าโลกมันอยู่ตรงไหนมันพ้นจากโลกมันพ้นอย่างไรไม่รู้จักรู้
แต่ว่าเออ...ถ้าตายคงสบายหรอก อยู่ในโลกนี้มันยาก พวกเราทั้งหลายเลยเห็นว่าดินฟ้า
อากาศนี้เป็น โลก โลกที่อยู่ใกล้ไม่เหนือโลกอันนี้มัน โลกคือแผ่นดิน โลกที่ทำให้สัตว์
หมุนเวียนอยู่โลกคืออารมณ์ อารมณ์ที่มันเกิดอยู่รอบๆ เราอยู่นี้อารมณ์ที่มันเกิดทางหูข้าง

ทางตาข้างๆ เข้ามารวมที่จิตใจถ้ามันหลงมันก็เกิดโลกและโอรชขึ้นมานี้เป็น
เครื่องหมายถ้าเรารู้ไม่เท่าเอาไม่ทัน กำลังกิเลสทั้งหลายเหล่านี้ มันจะเต็มที่อยู่อย่างเก่า
เมื่อเรารู้ตามเป็นจริงของมันแล้ว ไม่มีอะไร อารมณ์นี้ไม่ให้โทษ อารมณ์ก็เหมือนน้ำที่มัน
ไหลไปตามเรื่องของมันเหมือนลมที่พัดไปตามอากาศ เราไปโทษว่ามันไหลเร็ว ไหลช้า
ไปโทษว่ามันเป็นอย่างนั้นมันเป็นอย่างนี้ความเป็นจริงเรื่องของมันเป็นอย่างนี้ แม้ถึง
สภณกายของเรานี้ก็เช่นกัน มันจะแปรไปไหนก็ช่างมัน เกิดโรคอะไรก็ตามโรคอันนั้นก็
ตาม โรคผอมก็ตาม โรคตับโรคปอดมันตายเพราะโรคอันนั้น มันตายเพราะโรคอันนี้มัน
เป็นแขนงของมันต่างหากหรือ ถ้าพูดให้มันถูกจุดเดียวโรคนี้ ไม่มีมากคนนี้ตายเพราะ
อะไรหนอ? มันตายเพราะมันเกิด ไม่มีโรคอะไร โรคเกิด เขาตายเพราะโรคอะไร? ตอบ
ว่า โรคเกิดเท่านี้ก็พอ โรคอะไรก็ตามมันมาจากโรคอันเดียว คือเกิดพอ...ถ้าเราว่าโรค
เกิดมันก็จบ เพราะถ้าไม่เกิดมันก็ไม่ตายถ้าพูดง่ายๆ ก็ตามพูดอย่างนี้ เป็นโรคอะไร? โรค
เกิดก็จบถ้าภาวนา ภาวนาอย่างไร? คือทำให้มันถูก แค่นี้ก็หมดเรื่องภาวนา ถ้าพูดให้มัน
สั้นก็ต้องพูดอย่างนี้ เอวัง

แหล่งที่มา :

<http://thai.mindcyber.com/modules.php?name=Sections&op=listarticles&secid=8>